

**Adil Yargılanma Hakkına
Erişim Derneği**

Katılımcı Demokrasi ve Genç Kadınların Siyasi Karar Alma Mekanizmalarına Katılımının Güçlendirilmesi Rehberi

**Hazırlayan :
Işıl Kurnaz (PhDc.)**

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	1
Siyasal Katılım Hakkı Nedir?.....	2
Kadınlar ve LGBTİ+'lar için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Temelli Siyasal Katılım Nedir?	7
Yerel Eşitlik Eylem Planı Nedir?	14
Kadınların Siyasal Katılımı Nasıl Sağlanır?.....	16
Yerel Siyasete Kadın Katılımı.....	16
Ulusal Siyasete Kadın Katılımı	20
Uluslararası Siyasete ve Mekanizmalara Kadın Katılımı	24
Kadın Katılımı için Kontrol Listesi.....	24
Kadın Dostu Kent Nasıl Olunur?	27
Kadınların Sivil Topluma Katılımı.....	29
Kadınların Katılım Mekanizmalarına ve Siyasal Hayata Katılımının Sağlanması Ne Demektir?	30
Kadınların Siyasal Hayata Katılımı.....	38
Ulusal Karar Alma Mercilerine Başvuru Örnekleri	
Sonuç.....	63

ÖNSÖZ

Katılımcı Demokrasi ve Genç Kadınların Siyasal Karar Alma Mekanizmalarına Katılımının Güçlendirilmesi Projesi, Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği tarafından Hollanda Kraliyeti'nin desteğiyle yürütülen bir insan hakları projesi. Bu projenin ana çıktısı olarak hedefimiz, yerel bölgelerdeki genç kadınların kendi hayatlarıyla siyasal karar alma mekanizmaları arasında bağ kurabilmeleri. Bunun kendisi hem genç kadınların kendi hayatlarına, hem de bölgelerindeki tüm kadınların hayatlarına dokunabilmek anlamı taşıyor. Dolayısıyla aslında mekanizmalara başvuru ve siyasal hayata katılım dediğimiz şeyin kendisi, kadınların bizzat hayat haklarıyla ilgili. Bunun temel sebebi öncelikle kadınların, yerelde ve bölgesel olarak spesifik ve kendilerine özgü ihtiyaçlarının olması ve bunu dile getirmediklerinde bunun görünmez olma riski taşıması. Bu sebeple kadınların hayata katılımları demek, aslında siyasal hayata katılımları anlamına geliyor. Bir başka nüve ise meselenin çok boyutluluğu, siyasal hayata katılım sadece siyasal karar alma mekanizmalarına katılım anlamı taşımıyor. Katılım, temsilden çok daha büyük ve içeriği, sadece kadınların sayısal temsiliyle açıklanamayacak kadar önemli bir konu. Siyasal hayata katılım, doğrudan kadınların yereldeki hak mücadeleleri ve haklara erişimi anlamına gelirken, öte yandan hem siyasete hem de yerel mekanizmalara dahil olarak dönüştürücü bir güce sahip olmaları anlamını taşıyor. Bu yüzden de bu rehber boyunca önce kadınların siyasal hayata katılımının, yerelde belediyeler ve kent konseyleri özelinde, siyasal hayatta siyasal partiler ve genel siyasette karar alma mercilerine erişim üzerinden, hem de dönüştürücü bir diyalog gücüne sahip olduğu için sivil topluma eşit katılımları üzerinden değerlendirilmesinin gerekli olduğunu savunduk. Bu üç düzeyli siyasal katılım sayesinde, kadınların kendi hayatlarını doğrudan etkileyen siyasal yaşam üzerinde söz sahibi olabilmelerinin yolunun açılacağını düşünüyoruz.

Bu projenin mümkün olmasını ve fizibilitesini sağlayan ve destekleyen Hollanda Kraliyeti Ankara Büyükelçiliği'ne çok teşekkür ediyoruz. Bu proje sayesinde, yerelden başlayarak genele yayılacak şekilde daha çok genç kadının siyaseti ve hayatlarını dönüştürebilme gücüne hep birlikte tanıklık edeceğimizi düşünüyoruz.

Saygılarımızla

Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği (AYHED)

Siyasal Katılım Hakkı Nedir?

Siyasal katılım, vatandaşların merkezi ve yerel hükümet ve devlet organlarının kararlarını etkilemek ve karar alım mekanizmalarına dahil olabilmek için devlet yönetimine aktif olarak katılma haklarını ifade eder.

Türkiye, uluslararası ölçekteki katılımcı demokrasi endeksi olan V-Dem 2024 raporunda 0.17 ile en son sıralarda ve dünya ortalamasının altındadır. 179. ülke arasından 127. sıradadır.¹

Katılımcı demokrasiyi uluslararası bazda ölçen demokrasi endeksleri, katılımcı demokrasinin temel prensipleri ve ölçüm nitelikleri arasında şu ilkeleri sayar:²

1. **Katılım ve sivil bağlılık:** Bu ilke, kamu yönetimiyle ilgili karar alma sürecinin tüm aşamalarına halkın doğrudan ya da toplum örgütleri aracılığıyla dolaylı olarak katılımının teşvik edilme düzeyini analiz eder.
2. **Şeffaflık ve hesap verebilirlik:** Bu ilke, bütçe bilgilerinin dolaşımındaki akışkanlık düzeyini ve seçilmiş yetkililerin yerel işler ve kamu kaynaklarının kullanımı konusundaki sorumluluklarını analiz etmeyi mümkün kılar.
3. **Kapsayıcılık, eşitlik ve hakkaniyet:** Bu ilke, nüfusun ihtiyaçlarının ifade edilmesi ve dikkate alınmasında vatandaşlar ve bölgeler arasındaki ilişkilerin düzeyinin analiz edilmesini mümkün kılar. Bu hüküm ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi hakların evrensel ilkelerine dayanmaktadır. Ayrıca, gençler, engelliler, kadınlar ve ekonomik aktörler gibi genellikle dışarıda bırakılan hassas grupların ve aynı zamanda periferik ve güvencesiz mahallelerdeki nüfusun dahil edilme düzeyinin değerlendirilmesini mümkün kılar.
4. **Etkililik ve verimlilik:** Bu ilke, yerel kaynakların (yatırım bütçesi) topluluklar tarafından tanımlanan temel ihtiyaçlara tahsis edilme düzeyinin analiz edilmesi anlamına gelir. Bu ilke aynı zamanda bütçenin oylanması ile uygulanması arasındaki boşluğun azaltılması için bütçenin uygulanma düzeyinin de analiz edilmesini gerektirir.
5. **Dayanışma:** Bu ilke, kolektif önceliklerin belirlenmesi ve müzakere edilmesi ile ilgili olarak bireysel çıkar ve ihtiyaçların formüle edilmesinde topluluk ve vatandaş katılımının düzeyinin analiz edilmesine olanak tanır. Aynı zamanda, en fazla sayıda dezavantajlı insanın yararına olacak şekilde

¹ V-DEM, DEMOCRACY REPORT 2024 Democracy Winning and Losing at the Ballot, s.62-63.

² Bachir KANOUTE, Participatory democracy quality index (PDI) - Framework note on the principles for the application and preparation of the report on participatory democracy, IOPD Africa, January 2022

bu önceliklerin sorumluluğunu üstlenmek için toplumun harekete geçirilmesini ölçmek ve memnuniyet düzeylerini değerlendirmekle ilgilidir.

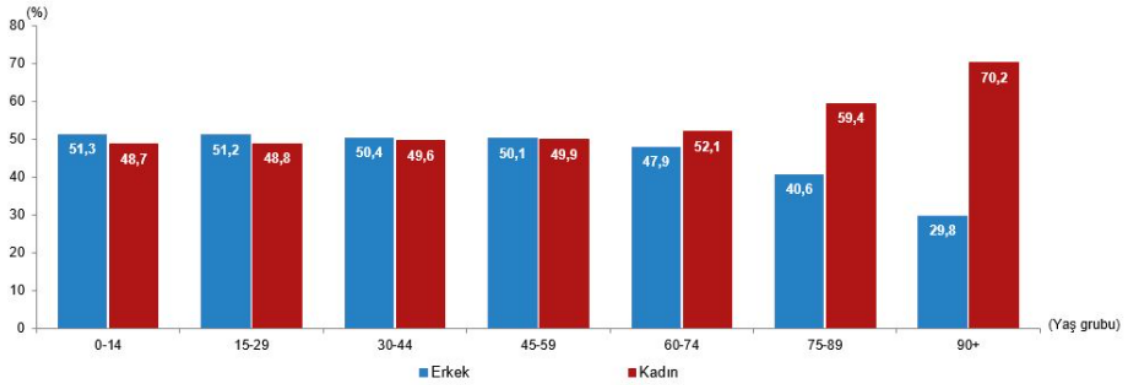
6. Çaprazlık: Bu durumda, farklı bölgesel düzeyler (özellikle mahalleler, şehirler, belediyeler, departmanlar, iller, bölgeler, ülkeler arasında) arasındaki eklemlenme düzeyini ve yerel girişimler ve politikalar arasındaki tutarlılığın teşvik edilmesini analiz etmeye çalışır.

Ancak kadınlar toplumun yüzde 50'sini oluşturmalarına rağmen siyasal açıdan eşit temsil edilmemektedir.

Türkiye nüfusunun %49,9'unu kadınlar, %50,1'ini erkekler oluşturdu

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla, kadın nüfus 42 milyon 638 bin 306 kişi, erkek nüfus 42 milyon 734 bin 71 kişi oldu. Diğer bir ifadeyle, toplam nüfusun %49,9'unu kadınlar, %50,1'ini ise erkekler oluşturdu. Kadınlar ile erkekler arasındaki bu oransal denge, kadınların daha uzun yaşaması nedeniyle, 60 ve daha yukarı yaş grubundan itibaren kadınların lehine değişti. Kadın nüfusun oranı, 60-74 yaş grubunda %52,1 iken 90 ve üzeri yaş grubunda %70,2 oldu.

Cinsiyete ve yaş grubuna göre nüfus oranı, 2023

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023

TBMM'nin resmi verilerine göre cinsiyete göre siyasal katılım tablodaki gibidir:

CİNSİYETE GÖRE DAĞILIM

Parti Adı	Kadın		Erkek		Parti Toplam
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	50	% 18,73	217	% 81,27	267
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	25	% 19,53	103	% 80,47	128
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ	27	% 47,37	30	% 52,63	57
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	4	% 8,00	46	% 92,00	50
İYİ PARTİ	3	% 10,00	27	% 90,00	30
SAADET PARTİSİ	2	% 10,00	18	% 90,00	20
DEMOKRASİ VE ATILIM PARTİSİ	4	% 26,67	11	% 73,33	15
BAĞIMSIZ MİLLETVEKİLİ	0	% 0,00	7	% 100,00	7
HÜR DAVA PARTİSİ	0	% 0,00	4	% 100,00	4
YENİDEN REFAH PARTİSİ	0	% 0,00	4	% 100,00	4
DEMOKRAT PARTİ	0	% 0,00	3	% 100,00	3
TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ	1	% 33,33	2	% 66,67	3
DEMOKRATİK BÖLGELER PARTİSİ	1	% 50,00	1	% 50,00	2
EMEK PARTİSİ	1	% 50,00	1	% 50,00	2
DEMOKRATİK SOL PARTİ	0	% 0,00	1	% 100,00	1
Genel Toplam	118	% 19,90	475	% 80,10	593

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ise karar alım mekanizmalarındaki kadın katılımı aşağıdaki gibidir:

Kadın büyükelçi oranı %27,3 oldu

Dışişleri Bakanlığı verilerine göre kadın büyükelçi oranı 2011 yılında %11,9 iken 2023 yılında %27,3 oldu. Erkek büyükelçi oranı ise 2011 yılında %88,1 iken 2023 yılında %72,7 oldu.

Kadın milletvekili oranı %19,9 oldu

Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerine göre 2023 yıl sonu itibarıyla 599 milletvekili içerisinde kadın milletvekili sayısının 119, erkek milletvekili sayısının ise 480 olduğu görüldü. Meclisteki kadın milletvekili oranı 2007 yılında %9,1 iken, 2023 yılında %19,9 oldu.

Yükseköğretimde görevli profesörler içinde kadın profesör oranı %33,9 oldu

Yükseköğretim İstatistiklerine göre yükseköğretimde görevli profesörler içerisindeki kadın profesör oranı 2010-2011 öğretim yılında %27,6 iken 2022-2023 öğretim yılında %33,9 oldu. Yükseköğretimde görevli doçentler içerisindeki kadın doçent oranı ise, 2010-2011 öğretim yılında %32,2 iken 2022-2023 öğretim yılında %40,8 oldu.

Üst ve orta düzey yönetici pozisyonundaki kadın oranı %19,6 oldu

Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre şirketlerde üst ve orta düzey yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2012 yılında %14,4 iken 2022 yılında %19,6 oldu.

Dolayısıyla uygulamada kadınlar için toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate almayan bir eşitsizlik ve asimetri söz konusudur.

Kadınların siyasete eşit katılım hakkı, kadınların önceden belirlenmiş mekân ve işlevlerden kurtarılarak erkeklerle eşit değerini kabul etmeyi, kadın ve erkeğin eşit haysiyetini görünür kılmayı ve kadın ve erkeğin fiilen hak ve sorumluluklarını paylaştığı sosyal organizasyonlar kurmayı amaçlayan bir kavramdır ve hedef olarak önyargılar ve toplumsal cinsiyet klişeleri ve her düzeyde ve her alanda katılımda eşitlik ve özgürlükten tam olarak yararlanmayı ifade eder.³

Eşit Katılım Demokrasisi, kadınların, kesişimsel olarak cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, engellilik, yerellik, sosyo-ekonomik durum gibi statülerini de hesaba katarak demokratik bir toplumun tüm düzeylerinde ve tüm alanlarında erkeklerle eşit koşullarda tam entegrasyonunu ifade eder.⁴

³ <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1310>

⁴ <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1310>

Siyasette kadına yönelik şiddet ise kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir biçimidir. Kadınların siyasi haklarını ve çeşitli insan haklarını kullanmalarını ve gerçekleştirmelerini engelleyen her türlü fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet eylemi veya tehdit olarak tanımlanır.

Kadınların siyasi mekanizmalara tam ve eşit katılımı için gereken yasal dayanak **Anayasa’da, Siyasal Partiler Kanunu’nda, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’da, Milletvekili Seçimi Kanunu’nda, Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’da ve TBMM İçtüzüğü’nde** bulunabilir.

Anayasa’nın 10. maddesinde ifade edilen fiili eşitlik hükmü ile Anayasa md.67 gereğince ifade edilen siyasi hayatta temsilde adalet ilkesi, eşit temsil ve eşit katılımın sağlanması için var olan anayasal ilkelerdir. TBMM’nin bütün organları dahil olmak üzere seçim hukuku kapsamındaki tüm kurullarda eşit katılımın esas olması bu açıdan belirleyicidir.

SPK özelinde demokratik hayatın vazgeçilmez bir unsuru olan eşit katılım ilkesinin hayata geçirilmesi ile siyaset yapan tüm kadınların önündeki engellerin kaldırılması için üyeliğe kabul şartlarında eşit katılımın önüne geçen, toplumsal cinsiyet eşitsizliği doğuran uygulamaların bertaraf edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile yargısal denetimin mümkün olması ve görünmez ayrımcılığın önlenmesi gerekmektedir.

Anayasa’nın 10. Maddesinin Anayasa md.67 ve md.65 ile beraber pratik uyum ilkesi gereğince uygulanması bu açıdan bir metot olarak önemlidir. Buna göre devlet, sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek uygulamalıdır ki bu da kadınların siyasi haklarının Anayasa md.10’dan doğan bir öncelik olduğu sonucunu doğurur. Buna göre devletin mali kaynaklarının hem kadın hem de erkek adaylar için eşit olarak ayrılması ve bütçe planlarında bu eşitliğe yer verilmesi Devlet’in hem siyasi partilerin pozitif yükümlülüğüdür.

Siyasal hayata katılım bahsinde Yüksek Seçim Kurulu’nun uygulamakla mükellef olduğu seçim mevzuatı şöyledir:

Seçim Mevzuatı			
Anasayfa / Kurumumuz / Seçim Mevzuatı ve İlgili Diğeri Mevzuat / Seçim Mevzuatı			
Kanun No	Resmi Gazete Yayın Tarihi	Konu	
298	01/05/1961	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun	İçerik
2709	08/11/1982	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	İçerik
2820	23/04/1983	Siyasi Partiler Kanunu	İçerik
2839	12/06/1983	Milletvekili Seçimi Kanunu	İçerik
2972	17/01/1984	Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun	İçerik
3376	27/05/1987	Anayasa Değışikliğinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun	İçerik
6271	25/01/2012	Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu	İçerik
7062	12/12/2017	Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	İçerik
657	23/07/1965	Devlet Memurları Kanunu	İçerik

5

Kadınlar ve LGBTİ+'lar için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Temelli Siyasal Katılım Nedir?

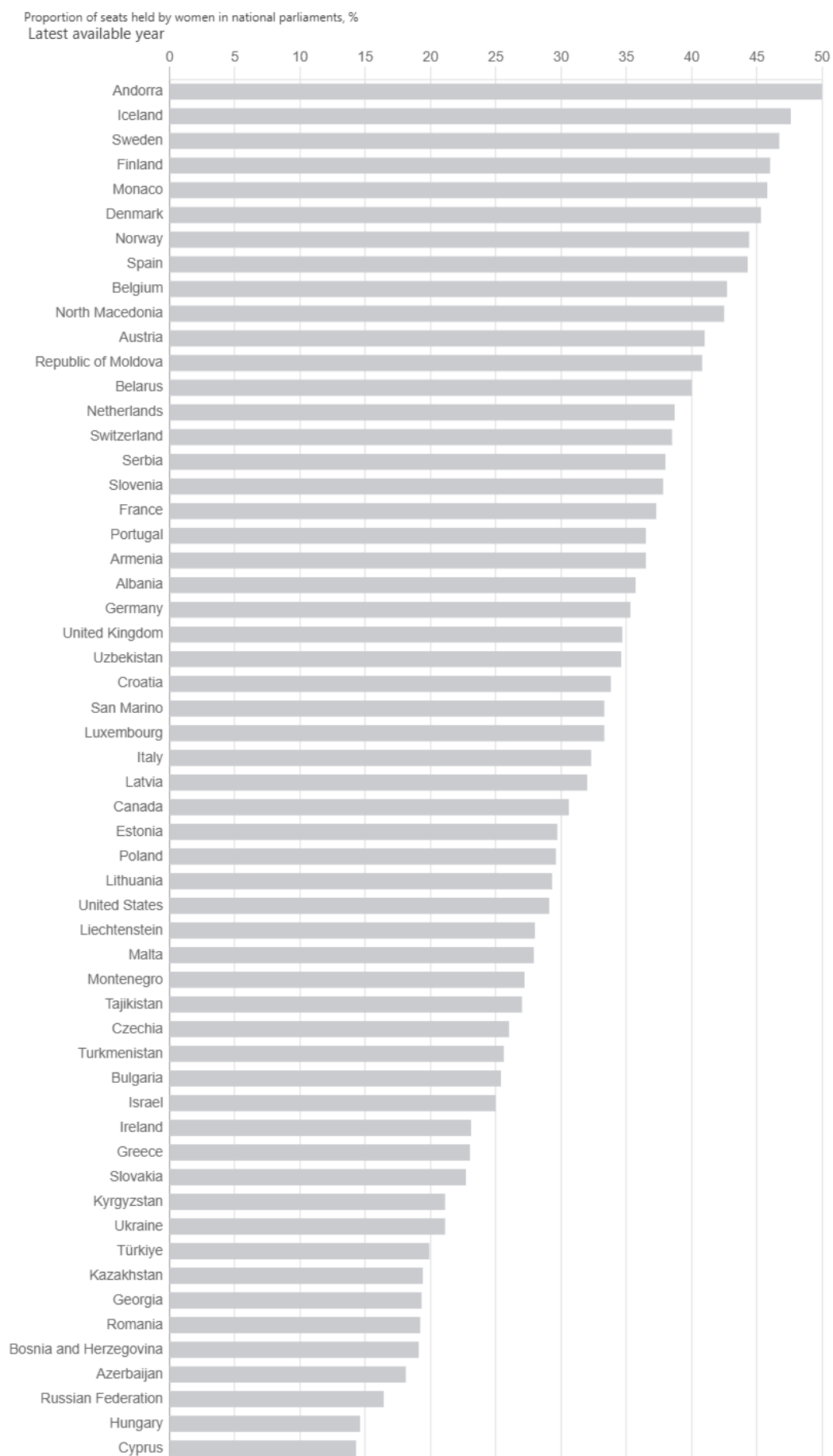
Representation Matters'ın kadın liderler ve kadınların politikaya katılımı konusundaki son raporu, kadınların Parlamento'da, Bakanlık pozisyonlarında ve diğeri siyasi rollerde olduğı durumlarda, ülkelerde daha kapsayıcı yasaların kabul edildiğini göstermektedir.⁶ Bu yasalar genellikle kadınların (ve erkeklerin) ayrımcılığa karşı korunmasını sağlamakta ve bu da kadınların ekonomiye katılım fırsatlarını artırmaktadır. Dolayısıyla kadınların siyasal katılımı, sadece siyasal hakların kullanılması açısından değıl, tüm sosyo-ekonomik ve kültürel hakların kullanılması açısından önemlidir.

Birleşmiş Milletler'in son verilerine göre kadınların parlamentolardaki sandalye sayısı şu şekildedir:⁷

⁵ <https://www.ysk.gov.tr/tr/mevzuat/liste>

⁶ <https://www.womenpoliticalleaders.org/wp-content/uploads/2024/04/Representation-Matters-A5.pdf>

⁷ <https://w3.unece.org/SDG/en/Indicator?id=142>

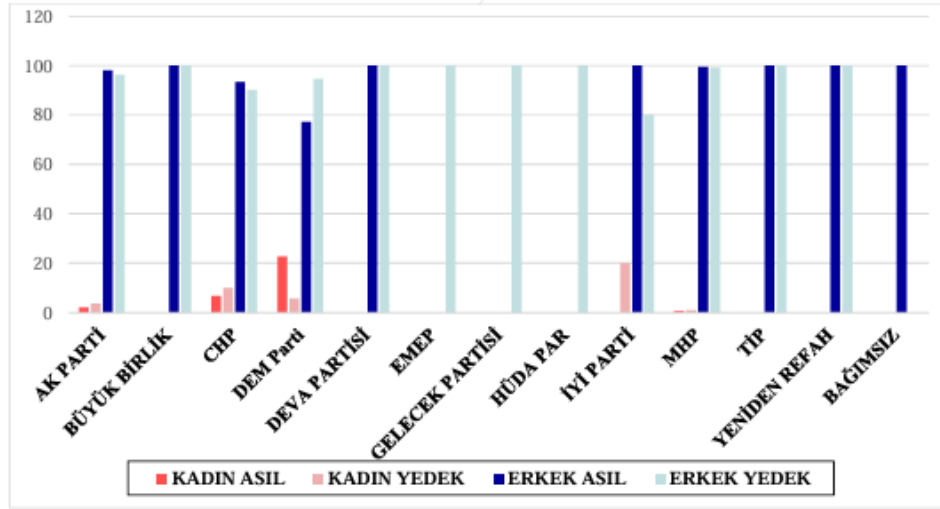
Türkiye’de kadınların siyasal katılım haklarının ne seviyede olduğunu görmek için 31 Mart 2024 yerel seçimlerindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliği istatistiklerini kullanabiliriz. Bu istatistikler göstermektedir ki nüfusun yarısını oluşturan kadınlar, adaylık süreçlerinden başlayarak seçim süreçlerine dek eşitsiz temsil ile katılım haklarının dışında bırakılmaktadır.

145 ülkeden elde edilen BM verilerine göre, yerel müzakere organlarında seçilmiş üyelerin 3 milyondan fazlasını (yüzde 35,5) kadınların oluşturduğunu göstermektedir. Sadece iki ülkede bu oran yüzde 50'ye ulaşmıştır. 26 ülkede ise yerel yönetimlerdeki kadın oranı yüzde 40'ın üzerindedir. Ayrıca kesişimsel bir perspektifle her kadının politikaya katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu açıdan engellilik önemli bir kesendir. Tüm AB ülkeleri ve AB'nin kendisi BM Engelli Hakları Sözleşmesi'ni onaylamıştır. Bu sözleşme, engelli bireylerin siyasi katılım hakkını güvence altına almaktadır. Buna ek olarak, AB'nin Engellilik Stratejisi, ülkeleri bu hakları yerine getirmeleri için harekete geçirmeyi amaçlamaktadır.

4.2.4. Seçilen İl Genel Meclisi Üyelerinin Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

SİYASİ PARTİLER	KADIN		ERKEK		TOPLAM	
	ASIL	YEDEK	ASIL	YEDEK	ASIL	YEDEK
AK PARTİ	12	24	580	631	592	655
BÜYÜK BİRLİK	-	-	11	7	11	7
CHP	20	26	280	237	300	263
DEM Parti	30	5	102	86	132	91
DEVA PARTİSİ	-	-	1	1	1	1
EMEP	-	-	-	4	-	4
GELECEK PARTİSİ	-	-	-	1	-	1
HÜDA PAR	-	-	-	4	-	4
İYİ PARTİ	-	3	14	12	14	15
MHP	1	2	206	214	207	216
TİP	-	-	1	1	1	1
YENİDEN REFAH	-	-	22	23	22	23
BAĞIMSIZ	-	-	2	-	2	-
TOPLAM	63	60	1.219	1.221	1.282	1.281

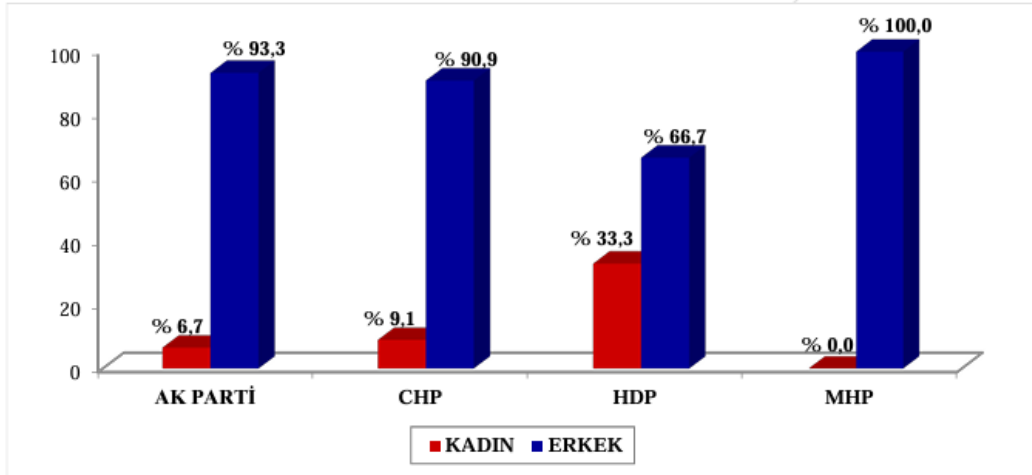

T.C. YÜKSEK SEÇİM KURULU
SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

31 MART 2024 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMLERİ

4.2.2. Seçilen Büyükşehir Belediye Başkanlarının Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

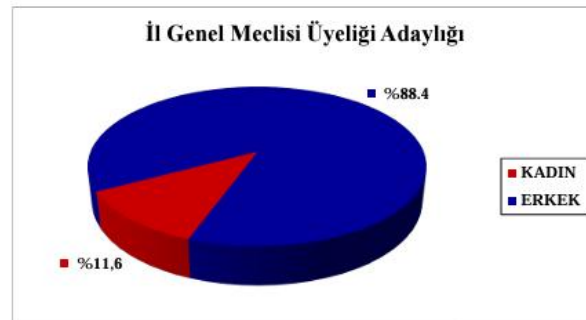
SİYASİ PARTİLER	KADIN	ERKEK	TOPLAM
AK PARTİ	1	11	12
CHP	3	11	14
DEM Parti	1	2	3
YENİDEN REFAH	-	1	1
TOPLAM	5	25	30

T.C. YÜKSEK SEÇİM KURULU
SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

31 MART 2024 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMLERİ

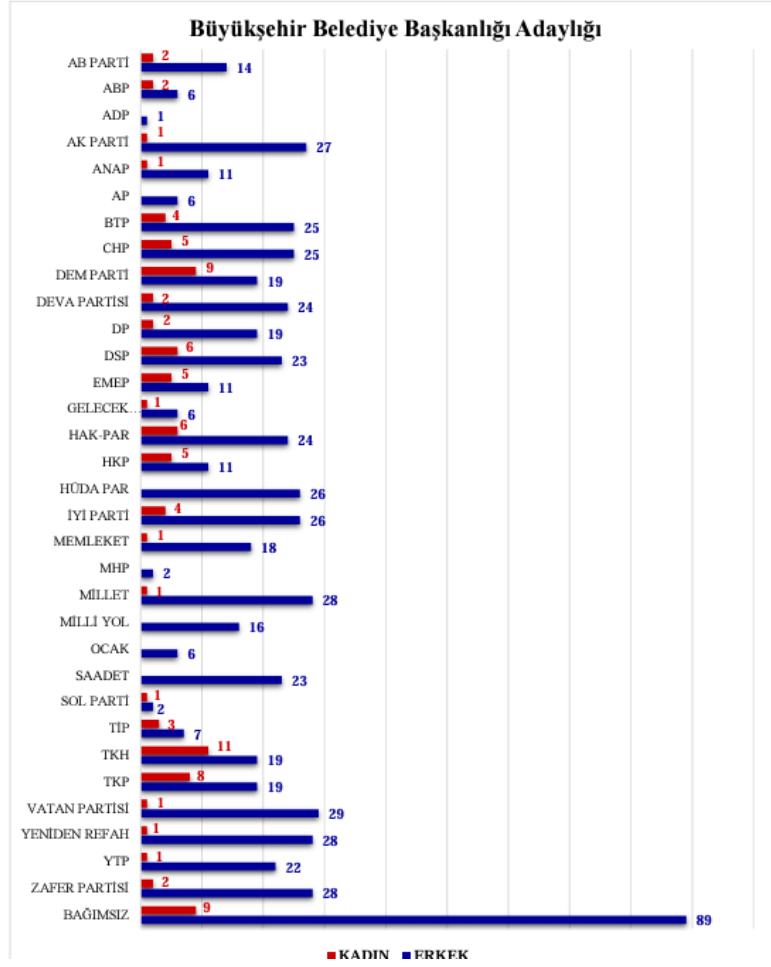
2.2.3. İl Genel Meclisi Üyeliği Adaylarının Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

T.C. YÜKSEK SEÇİM KURULU
SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

31 MART 2024 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMLERİ

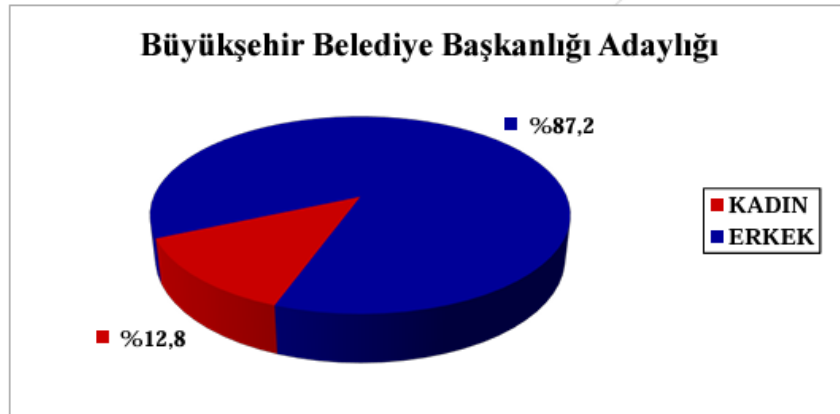

2.2. Aday İstatistikleri

2.2.1. Seçim Türlerine Göre Adayların Cinsiyet Dağılımı

	TOPLAM	KADIN	KADIN ORANI (%)	ERKEK	ERKEK ORANI (%)
Büyükşehir Belediye Başkanı	734	94	12,8	640	87,2
İl Genel Meclisi Üyesi	12.054	1.393	11,6	10.661	88,4
Belediye Başkanı	14.119	1.624	11,5	12.495	88,5
Belediye Meclisi Üyesi	136.259	22.500	16,5	113.759	83,5

2.2.2. Büyükşehir Belediye Başkanı Adaylarının Siyasi Partilere Göre Cinsiyet Dağılımı

Siyasette kadın temsiliyi arttırmada en sık başvurulan uygulamalar toplumsal cinsiyet kotası olarak bilinen uygulamalardır. Toplumsal cinsiyet kotası, yasal olarak kadın adaylara rezerve edilmiş koltuklar, aday kotası veya partilerin gönüllü kota uygulamaları şeklinde düzenlenebilir.⁸

Kadınlar siyasal mekanizmalarla karar alma mekanizmalarına, siyasi partiler, parlamentolar ve belediye düzeyinde ulusaldan yerele doğru katılabilir. İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsünün raporunda görüldüğü üzere kadınlar açısından yapısal engeller sadece hukuk ve mevzuatın cinsiyet körlüğü değildir. Araştırmada yapısal engel olarak gösterilen durumlardan biri de aile kurumunun kadınların siyasi kariyeri üzerindeki etkisidir. Ev içi emek ve bakım yükümlülüğünün taşıyıcısı olan kadınların siyasi hayata girmeme nedenlerinden biri de bu emeğin gerektirdiği zamansızlık sorunudur. Yapılan araştırmada evli katılımcıların özellikle çocuk bakımını vurguladığı, bekar

⁸ Türkiye’de Kadının Siyasete Katılımı ve Katılımı Artırmaya Yönelik Politika Önerileri, Dr. Bengi Ruken Cengiz

katılımcıların ise kendi ebeveynlerine karşı üstlendikleri bakım yükümlülüklerinin altını çizdiği vurgulanmıştır.⁹

Siyasi Partiler Kanunu'nun eşitlik ilkesinin korunması başlıklı 83. maddesi şöyledir:

Madde 83 – Siyasi partiler, herkesin dil, ırk, renk, **cinsiyet**, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin **kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemez ve faaliyette bulunamazlar.**

Bu madde, Anayasa md.10 ile yorumlandığında kadınlar için siyasi hayata katılımı sağlayacak tüm geçici ve özel önlemler de dahil olmak üzere altyapının hazırlanması gerekir.

Yerel Eşitlik Eylem Planı Nedir?

Yerel Eşitlik Eylem Planı, toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alan bir politika ve strateji belgesidir.¹⁰ Bir kurumun toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımını ifade eden YEPP, kadınların yerel düzeyde hem hizmetlerden eşit faydalanmalarını, hem temsil ve katılımlarının güvence altına alınmasını, hem yerel düzeyde kent politikalarında aktif rol oynayabilmelerini ifade eder hem de bunlara yönelik somut önerileri faaliyet planı olarak geliştirir.

Belediye Kanunu md. 41 bu açıdan önemli bir yasal dayanaktır:

Stratejik plân ve performans programı Madde 41- Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir. Stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

Belediye Kanunu'nun Belediye'nin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14. Maddesi, nüfusu 100.000'nin üzerindeki belediyelerde kadınlar için konukevi açılmasını zorunlu kılmaktayken, kadınların siyasi katılımına ilişkin bir şey söylememektedir. Ancak bu dahi sağlanamamaktadır. Türkiye'de nüfusu 100.000'in üzerinde 215 belediye varken, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

⁹ DR. BENGI R. CENGİZ (Proje Koordinatörü), GÜLŞEN DOĞAN, GÜLÇİN KARABAĞ: TÜRKİYE'DE KADININ SİYASETE KATILIMI: SİYASAL HAYATTA KARŞILAŞILAN ENGELLER VE DENEYİMLER

¹⁰ Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III Yerel Yönetimler İçin Yerel Eşitlik Eylem Planı Hazırlama Rehberi, Yazar: Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Mayıs 2024

2022-2026 Stratejik Planı'na göre, mevcut kadın konukevi sayısı 149'dur. Stratejik plana göre bu yıl 154'e yükseltilecek. Konukevi sayısının, 2023'te 159, 2024'te 164, 2025'te 169, 2026'da ise 174 olması planlanıyor.

Belediyenin görev ve sorumlulukları

Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu **100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır**. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek **kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler**.

Her ne kadar Belediye Kanunu, 77. Maddesinde belediye hizmetlerine gönüllü katılımdan bahsetse de bunun da kadınların siyasi yaşama katılımlarıyla doğrudan bir bağlantısı olmadığı ortadadır.

Belediye hizmetlerine gönüllü katılım Madde 77-

Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, **kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak**, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Peki bunlar Yerel Eşitlik Eylem Planı için yeterli midir? Maalesef mevzuat yetersizdir ancak Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlamak, Türkiye'nin uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerinden biridir.

Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi ve Ortakları'nın hazırladığı Yerel Yaşamda Avrupa Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nın siyasi karar alıcılar tarafından benimsenmesi elzemdir.

Kadınların Siyasal Katılımı Nasıl Sağlanır?

Yerel Siyasete Kadın Katılımı

Cinsiyet Eşitliğini İzleme Derneği'nin Mayıs 2024 tarihli Yerel Eşitlik Eylem Planı Hazırlama Rehberi'nin verilerine göre Türkiye'de CEMR'in Avrupa'da yerel ve bölgesel ölçekte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için 2006 yılında hazırlayıp imzaya açtığı 'Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı imzalayan belediyeler aşağıdaki tablodadır:¹¹

Bu şartın imzalanması ve taahhütlerin yerine getirilmesi ayrıca önemlidir çünkü "Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı'nı imzalayan belediyelerin, 2020-2024 stratejik planlarını toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele perspektifiyle inceleyen bir çalışmada¹² gösterildiği gibi belediyeler ve yerel yaşam kadınların ilk ve en yakından ulaştığı birimlerdir.

Şartın temel ilkeleri şunlardır:

1. Kadın-erkek eşitliği temel bir haktır.
2. Kadın-erkek eşitliği, çoklu ayrımcılık ve dezavantajlar hususlarının gerektiği biçimde ele alınmasını temin etmek.

¹¹ Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III Yerel Yönetimler İçin Yerel Eşitlik Eylem Planı Hazırlama Rehberi, Yazar: Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Mayıs 2024

¹² A . (2021). Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartını İmzalayan Belediyelerin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Perspektifi . Econdor International Academic Journal , 5 (1) , 81-94 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/econdor/issue/63254/933325>

3. Kadınların ve erkeklerin karar alma süreçlerine dengeli katılımları demokratik bir toplum için ön koşuldur.

4. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının tasfiyesi kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasında temel önem taşımaktadır.

5. Yerel ve bölgesel yönetimlerin tüm faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi kadın-erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir.

6. Eylem planları ve programları için gerekli kaynağın tahsisi kadın-erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir

Bu halde yerel yaşamda kadınların uğradığı çeşitli ayrımcılık biçimlerin de hesaba katılarak katılım hakkı sağlanmalıdır. Bu ayrımcılık temelleri, engellilik, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, sosyal, kültürel ve ekonomik dezavantajlardır.

Yerel yaşamda kadınların siyasete ve siyasal hayata katılımı için gereken çerçeveyi bu Şart'ın ana başlıkları ekseninde düşünebiliriz:

1. Demokratik Hesap Verebilirlik: Bu amaçla; imzacı taraf, eşitlik temelinde, farklı ardalanlardan ve yaş gruplarından kadınların politik ve kamusal karar alma süreçlerinin her aşamasına dahilîyetlerini, katılımlarını ve temsilcilerini temin eder.

2. Siyasi Temsil: Kadınları seçme ve seçilme haklarını kullanma noktasında teşvik etme

- Siyasi partileri ve grupları kadınların ve erkeklerin dengeli temsilleri ilkesini benimseme ve uygulama noktalarında teşvik etme
- Siyasi partileri ve grupları tüm hukuki yollara başvurarak, uygun olduğu hallerde kota koymak suretiyle, aday olan ve seçilen kadın sayısını artıracak çalışmalar yapmaya teşvik etmek
- Kendi meslek kuralları standartlarını ve usullerini düzenlemek suretiyle muhtemel adayların ve seçilmiş temsilcilerin kalıplaşmış davranış ve dilden veya tacizden cesaretlerinin kırılmasını önlemek
- Seçilmiş temsilcilerin özel, mesleki ve kamusal yaşamlarını dengeleyebilecekleri tedbirler hayata geçirmek.

3. Siyasi ve Medeni Hayata Katılım

- Kamu işlerinin yürütülmesinde, danışma komiteleri, mahalle konseyleri, e-katılım veya katılımcı planlama süreçleri benzeri yollarla;
- kadınların ve erkeklerin kamusal yaşama uygulamada eşit katılımlarını sağlamayı taahhüt eder.
- Mevcut katılım yollarının bu şekilde bir eşitliği sağlamadığı hallerde imzacı taraf yeni yöntemler geliştirme ve denemekle yükümlüdür

4. Eşitlik için Kamusal Taahhüt

5. Kalıp Yargılarla Mücadele

İyi İdare ve İstişare

EŞİTLİK İÇİN GENEL ÇERÇEVE

- Çoklu ayrımcılık ve dezavatajlılık durumlarını hesaba katma

İşveren Rolü

Kamu İhale Sözleşmeleri

Hizmet Sunum Rolü

EK-1: Türkiye’de CEMR’i İmzalayan Belediyeler

Belediye Adı	İmzalanma Tarihi
1. Adalar Belediyesi	18.11.2021
2. Adana Büyükşehir Belediyesi	12.09.2013
3. Ahmetbey Belediyesi	18.11.2021
4. Akdeniz Belediyesi	4.12.2015
5. Antalya Büyükşehir Belediyesi	10.12.2013
6. Ardahan Belediyesi	18.11.2021
7. Atakum Belediyesi	1.12.2021
8. Avcılar Belediyesi	21.09.2020
9. Balçova Belediyesi	25.10.2022
10. Bayraklı Belediyesi	5.11.2021
11. Beylikdüzü Belediyesi	2.06.2015
12. Bodrum Belediyesi	8.03.2020
13. Bornova Belediyesi	7.02.2013
14. Buca Belediyesi	6.03.2020
15. Burdur Belediyesi	18.11.2021
16. Bursa Büyükşehir Belediyesi	2.05.2013
17. Büyükçekmece Belediyesi	14.01.2014
18. Çankaya Belediyesi	11.11.2013
19. Çiğli Belediyesi	25.01.2021
20. Çine Belediyesi	18.11.2021
21. Çukurova Belediyesi	18.11.2021
22. Dazkırı Belediyesi	11.10.2022
23. Denizli Büyükşehir Belediyesi	19.06.2013
24. Edremit Belediyesi	8.12.2021
25. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	13.10.2022
26. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	5.09.2018
27. Giresun Belediyesi	13.02.2014
28. İstanbul Büyükşehir Belediyesi	3.10.2022
29. İzmir Büyükşehir Belediyesi	14.06.2013
30. İzmit Belediyesi	18.11.2021
31. Kadıköy Belediyesi	6.04.2016
32. Karabağlar Belediyesi	6.12.2019
33. Kars Belediyesi	14.05.2013
34. Karşıyaka Belediyesi	27.12.2019
35. Kartal Belediyesi	24.12.2021
36. Kırklareli Belediyesi	18.11.2021
37. Kuşadası Belediyesi	1.11.2022
38. Menteşe Belediyesi	8.03.2022
39. Merzifon Belediyesi	14.10.2022
40. Mezitli Belediyesi	25.05.2021
41. Muratpaşa Belediyesi	5.06.2013
42. Narlıdere Belediyesi	21.07.2023
43. Nevşehir Belediyesi	23.06.2013
44. Nilüfer Belediyesi	4.03.2021
45. Odunpazarı Belediyesi	8.12.2021
46. Odunpazarı Belediyesi	8.12.2021

13

¹³ Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III Yerel Yönetimler İçin Yerel Eşitlik Eylem Planı Hazırlama Rehberi, Yazar: **Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği** Mayıs 2024 TABLOSUDUR

47.Ordu Büyükşehir Belediyesi	25.06.2014
48.Osmangazi Belediyesi	11.12.2014
49.Ovacık Belediyesi	18.11.2021
50.Selçuk Belediyesi	8.03.2022
51.Seyhan Belediyesi	15.04.2022
52.Süleymanpaşa Belediyesi	4.08.2017
53.Şişli Belediyesi	6.10.2015
54.Tarsus Belediyesi	18.12.2013
55.Tepebaşı Belediyesi	7.06.2023
56.Toroslar Belediyesi	8.08.2019
57.Trabzon Büyükşehir Belediyesi	11.06.2013
58.Tunceli Belediyesi	28.05.2021
59.Tuzlukçu Belediyesi	18.11.2021
60.Urla Belediyesi	11.09.2017
61.Yenimahalle Belediyesi	27.12.2021
62.Yenişehir Belediyesi	18.11.2021

Ulusal Siyasete Kadın Katılımı

Kadın Katılımı Açısından Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunlarında Ne Yapılmalı?

2820 sayılı ve 1983 tarihli Siyasi Partiler Kanunu, kadınların siyasi hayata katılımı açısından maalesef kadının adının ayrıca anılmadığı ve genel hükümlere terk edildiği bir yapıyı haizdir. Öncelikle 1980 darbesinden beri az sayıda değişikliğe uğramış olan SPK, kadınların ulusal ve mahalli meclislerde temsil oranlarının artırılmasıyla ilgili ayrıca koruyucu hükümler içermemektedir. Kanun, kadının siyasi temsili sorununu, bir yapısal sorun olarak ele almamıştır. Bu açıdan SPK ve Seçim Kanunları'nda emsal iyi uygulamalarla karşılaştırma yaparak eksikliklerin tespit edilmesi ve doldurulması çok önemlidir.

Kadının siyasi temsili sorunu SPK ve seçim kanunlarında karşımıza çıkar. Bu açıdan sadece %50 kota ve fermuar sisteminin getirilmesinin de yeterli olmayacağını söylemek gerekir. Çünkü sadece %50 - %50 kadın-erkek kotası, kadınların siyasi temsili için yeterli değildir. Örneğin, bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken sayıda kadın aday adayı olmadığı durumda, o seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar adaya partinin merkez ve karar yönetim kurullarınca karar verilebilir. Kadın adaylar başvurmazsa ya da başvuran adaylar seçilebilir yerlerden aday gösterilmezse, getirilmiş olan %50 kotanın bir anlamı kalmayacaktır. Bu sebeple kadınların siyasal temsiliinde SPK ve Seçim Kanunlarına, parite desteklenmelidir.

Karşılaştırmalı hukukta, kadınların siyasi partilerde temsili ile ilgili koruyucu hükümlere yer verilebilmektedir. Bunlar kadınların aday olması ve seçilebilir yerlere konulmasını güvence altına alan parite uygulamaları önemli bir yer tutar. Kadınlarla erkeklerin siyasi temsil açısından fırsat eşitliğine sahip olması gerekir.

- Milletvekili Seçim Kanunu düzenlemeleri: Kadınlar aday olmaları için hazineye yatırılacak olan para miktarından muaf tutulabilir. SPK md. 11 ve 21'de de bağımsız adaylar için hazineye para

yatırma şartı düzenlenmiştir. Birçok ülkede kadınlar ve kırılgan gruplar bu şarttan muaf tutulmaktadır.

- SPK md.55: Basın ve iletişim araçlarıyla propagandayı düzenleyen SPK md. 55, kadınların siyasi görünürlüğü için ayrıca bir güvence ve eşitlik sistemi getirmemiştir. Bu durumda siyasi propaganda hakkı, salt erkek siyasetçilerin yararlanabildiği bir hakka dönüşmektedir. Bu hükme de bir eşitleyici/düzenleyici kota getirilmesi önemlidir.
- Kadın siyasetçileri, kadına yönelik siyasi şiddetten koruyacak mekanizmalar gerek SPK gerekse seçim kanunlarında yoktur. Kadınlara yönelik cinsiyetçi saldırılara, kadın politikacılara kadın kimliği üzerinden yapılan müdahalelere yönelik ayrıca koruma getirilmesi önerilmektedir. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin bu konuda 2020 tarihli bir tavsiye yorumu vardır: Fighting sexist violence against women in politics at local and regional level <https://rm.coe.int/fighting-sexist-violence-against-women-in-politics-at-local-and-region/1680a0c056> Kongre'nin 459(2020) numaralı tavsiye kararında, kadınların siyasi hayatta her geçen gün daha fazla var oldukları vurgulandıktan sonra, siyasetin karar organlarında kadın temsiline hala az olduğu ifade edilmiştir. 2018'de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (PACE) ve Parlamentolar Arası Birlik (Inter-Parliamentary Union) "Avrupa'da Parlamentodaki Kadınlara Yönelik Cinsiyetçilik, Taciz ve Şiddet" konusunda çalışmalarına işbirliği içinde başlamıştır. Bu açıdan kadın politikacıları ayrıca ve özel olarak etkileyen cinsiyetçi eleştirilerle yıpratılması üzerine tavsiye madde yazılabilir.
- Kadınlara yönelik dijital propaganda için dijital okur yazarlık sağlanmalıdır.
- Kota ile beraber fermuar sistemi ve parite düzenlemeleri getirilmelidir.
- Kadına yönelik siyasi şiddet ve sanal şiddet, siyasete katılım haklarını engelleyen bir suç olarak TCK ile eşgüdümlü düzenlenmelidir.
- Siyasi partilerin disiplin hukuku gözden geçirilmeli, disiplin kurulu üyeliklerinde kadınlara %50 kota ayrılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet fiilleri sebebiyle haklarında şikayet, soruşturma ve kovuşturma yürütülmüş kişilere yönelik SPK md. 59 ve devamı hükümleri gereğince tebdir kararı alınmalı ve üyelikler askıya alınmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet fiillerinin failleri disiplin kurulları tarafından üyelikten çıkarılmalı ve bu konuda af yetkisi merkez yürütme organlarında olmamalıdır.

- Giriş ve üyelik adaylığı: Aidata ilişkin olarak kadın adayın bu aidattan muaf tutulması gerekir, “mali gücü yeterli olmayan kadınların” muaf tutulması şartı öngörülmalıdır. Burada mali gücün neye göre belirleneceği somut kriterlerle belirlenmelidir.
- Propaganda düzenlemelerinde kadın siyasetçilerin görünürlüğünü güvence altına alan hükümler getirilmelidir.
- Milletvekilliği aday adaylığı aidatı: Kadın aday adayları birçok ülkede bundan tamamen muaf olmalıdır.
- Belediye meclis üyeliklerinde aday listesinde %50 temsil öngörülmesi, seçilebilecek yerden kadınların gösterilmesi hususu ayrıca garanti altına alınmalıdır.
- TBMM İçtüzüğü üzerinde çalışmalar yapılmalı, komisyonlarda %50 kadın kotası temsili güvence altına alınmalıdır.
- Meclis komisyonlarında ve genel kurulunda kadın siyasetçilerin söz hakkı güvence altına alınmalıdır. Her oturumda en az belli bir oranda kadın siyasetçinin konuşacağı öngörülebilir.

Türkiye’de seçim kanunları olarak dikkate alınması gereken kanunlar şunlardır:

Kanun No	Resmî Gazete Yayın Tarihi	Konu
298	02/05/1961	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun
2709	09/11/1982	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
2820	24/04/1983	Siyasi Partiler Kanunu
2839	13/06/1983	Milletvekili Seçimi Kanunu
2972	18/01/1984	Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun
3376	28/05/1987	Anayasa Değişikliğinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun
6271	26/01/2012	Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu
İlgili Diğer Kanunlar	https://www.ysk.gov.tr/tr/mevzuatDiger/liste	

Kanun No	Resmî Gazete Yayın Tarihi	Konu
6112	03/03/2011	Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun
5901	12/06/2009	Türk Vatandaşlığı Kanunu (12.06.2009)
5747	22/03/2008	Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
5490	29/04/2006	Nüfus Hizmetleri Kanunu
5393	13/07/2005	Belediye Kanunu
5352	01/06/2005	Adli Sicil Kanunu
5216	23/07/2004	Büyükşehir Belediyesi Kanunu
4541	15/04/1944	Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun
2709	09/11/1982	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
403	22/02/1964	Türk Vatandaşlığı Kanunu (22.02.1964)
6360	06/12/2012	On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
6462	03/05/2013	Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
6304	18/05/2012	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

5982	13/05/2010	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
5980	10/04/2010	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
5955	09/03/2010	Anayasa Değişikliğinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
5749	22/03/2008	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Uluslararası Siyasete ve Mekanizmalara Kadın Katılımı

Yerel Yaşamda Avrupa Kadın Erkek Eşitliği Şartı Avrupa'daki yerel ve bölgesel yönetimlere hitaben hazırlanmış bir belgedir ve yerel yönetimlerin bunu içselleştirmesi çok önemlidir. Söz konusu yönetimler bu şarta imza koyarken, kadın - erkek eşitliği ilkesini hayata geçirmeyi kamusal bir görev kabul etmeye ve kendi yetki alanları dahilinde Şart'ta öne sürülen taahhütleri uygulamaya çağrılmaktadır.

İmzacı tarafların her biri, söz konusu taahhütlerin uygulanmasını desteklemek maksadıyla, Eşitlik Eylem Planı geliştirmek üzere çalışmalar yürütecektir. Bu Eylem Planları amaca uygun öncelikleri, eylemleri ve kaynakları içermektedir.

Ayrıca; imzacı tarafların her biri, uygulamada gerçek eşitliğin hayata geçirilmesi için, kendi bölgesindeki tüm kurumlar ve kuruluşlarla etkileşime geçme taahhüdünde bulunmaktadır.

Kadın Katılımı için Kontrol Listesi

Siyasal karar alım mekanizmalarına kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği rejimine uygun katılım gösterip göstermediklerini izlemek için kullanılabilecek kontrol gösterge listesi şu şekilde özetlenebilir:

Parlamentolara ve yerel yönetim meclislerinde eşit katılım var mı?

Siyasal Partilerin kadrolarında ve karar alım mekanizmalarında katılım eşitliği sağlanmış mı?

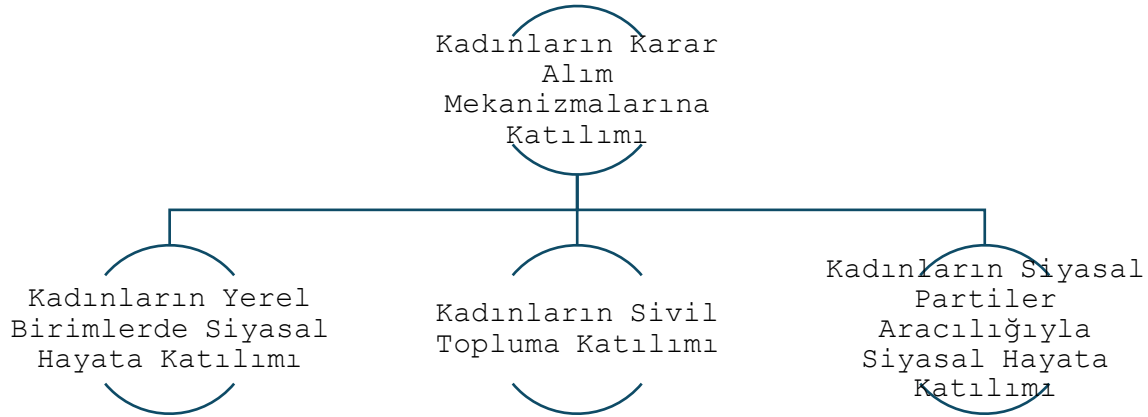
Seçilmiş kadınların kürsü ve söz hakkı katılım ilkesine uygun şekilde korunuyor ve uygulanıyor mu?

Kamu yönetimindeki üst birimlerde katılım hakkı tanınmış mı?

Akademik yükselmelerde ve kurullarda katılım hakkı sağlanıyor mu?

Ekonomik karar mekanizmalarına erişimde katılım hakkı tanınmış mı?

Belediye birimlerinde katılım hakkı tanınmış mı?

Kadınların siyasal hayata ve karar alım mekanizmalarına katılımı konusundaki iyi uygulama örnekleri, kamu kurumları, belediyeler ve sivil toplum örgütlerindeki kadın varlığı olarak görülebilir.

Yerel Birimlerde Siyasal Hayata Katılım

Siyasal hayatta kadınların karar alım mekanizmalarına katılıp katılmadığını ölçebilecek yegâne alan yerel birimlerde kadınların ne derece var olduğudur. Bu hem kadınların sayısal varlığı hem de var oldukları pozisyonların etkililiği ile ilgilidir. Burada sorulması gereken kontrol sorusu şudur:

- Kadınlara yönelik yerel hizmetler kadınların toplumsal cinsiyet rolünü pekiştirecek nitelikte ve kadınların ailenin bakımından sorumlu olmasını önceleyerek mi veriliyor?

İyi örnekler:

- Huzurevleri, yaşlı bakımevleri, ücretsiz kreş, evde sağlık hizmetleri, kanser erken teşhis tarama ve eğitim merkezleri gibi hizmetler belediyeler tarafından sağlanıyor mu?
- Kadınların istihdamını arttırmaya yönelik faaliyetler var mı?

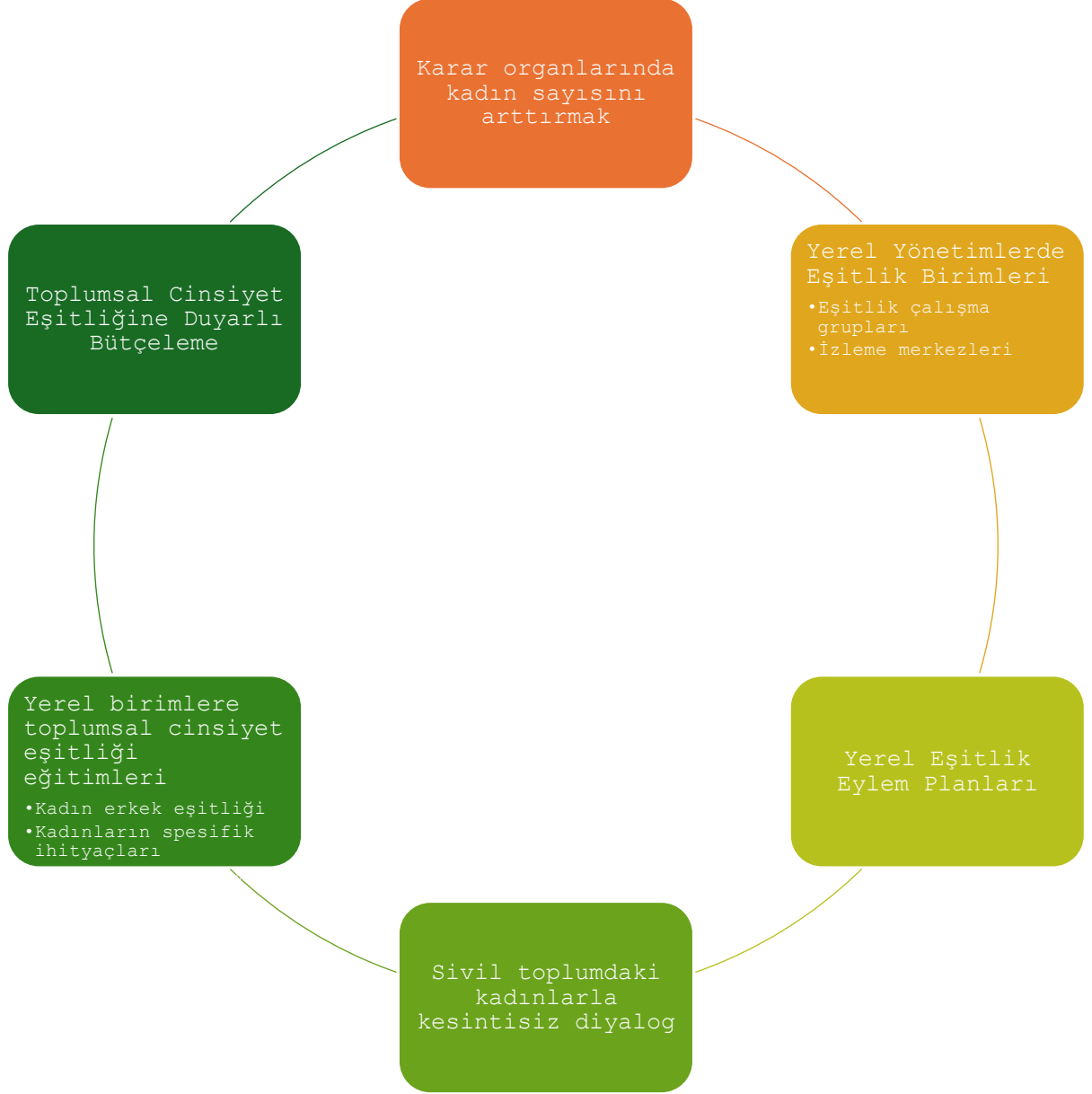
Örnek:

Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı kapsamında İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van'ın "kadın dostu kent" olması için çalışmalar yapılmıştır. Burada temel soru "Kadın dostu olmak isteyen kentler ne yapmalıdır?" sorusudur:

Kadın dostu olmak isteyen kentler; **kadınların karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına katılımını artırmalı; kadın ve erkek eşitliğini sağlamaya yönelik stratejiler geliştirmeli ve**

uygun araçlarla bu stratejileri yaşama geçirmeli; kadınların gündelik hayatlarını iyileştirmeye yönelik özel politikalar geliştirmelidir.¹⁴

Kadın dostu kent nasıl olunur?

¹⁴ Kadın Dostu Kentler Avrupa'dan Örnekler, Nevin Şenol tarafından "BM Kadın ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Projesi için hazırlanmıştır.

Ulusal ve Yerel Karar Alım Mekanizmalarında Kadın Sayısının Artması

- Zorunlu ve gönüllü kota ve parite uygulamaları
- Yasal olarak seçimle göreve gelinecek pozisyonların %50'si için kadın adayı şart koymak
- Kadınların karar organlarında en az belli bir yüzdeyle temsil edilmesini sağlamak- %50.
- Beledivelerin idari birimleri ve belediye meclislerinde kadın ve

Yerel Yönetimlerde Eşitlik Birimleri Kurmak

- Yerel hukukî prosedürü izleyerek Yerel Eşitlik Eylem Planı Hazırlamak
- Eşitlik Çalışma Grubu Oluşturmak
- Eşitlik İzleme Birimi Kurmak
- Kentin idaresinde kadınların eşit söz sahibi olabilmesi için kadın birimi kurmak
- Ayımsızlığa karşı sekreterya oluşturmak

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İstatistikleri Tutmak

- Örneğin, Norveç'te 1999 yılından beri ülkenin resmi istatistik kurumu tarafından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İndeksi yayınlamaktadır. Endeks 6 göstergeye dayanmıştır:
- i) çocuk yuvasına giden çocuk oranı, ii) belediye meclisinde kadın üye oranı, iii) kadın ve erkeklerin eğitim düzeyi, iv) kadın ve erkeklerin i gücüne katılım oranları ve v) kadın ve erkeklerin gelirleri

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme

- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme: Toplumsal cinsiyet eşitliğini, makro ekonomi ve mikro ekonomi planlarında dikkate alan bir yaklaşımdır. Bu tür bir bütçeleme modelinde, kaynaklar kadınların ve erkeklerin ihtiyaçları, gereksinimleri ve ilişkileri doğrultusunda dağıtılır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışmaları Yapan Sivil Toplumla Diyalog

- Kent birimleri ve kadın forumları oluşturmak ve bunları dinlemek
- Kadın kooperatiflerine belediyelerde yer vermek
- Kadın Konseyleri kurarak karar alım mekanizmalarına dahil etme
- AYHED: AYHED'in stratejik davalama eğitimleri sırasında Van ilinde çalışan bir avukat daha sonra kadınlar için Sığınmaevi açılabilmesini stratejik davalama modeli geliştirmek üzere eğitimcilerden danışmanlık almıştır

Eşitlik Planları

- Hem yerelde çalışan personele yönelik eşitlik hem de hizmet eşitliği planları ile katılımı arttırmak
- Eşitlik planları operasyonel olabilir ve kamu hizmetlerine eşit erişimin sağlanmasını amaçlayabilir. Güvenli toplu ulaşım, çocuk ve yaşlı bakım hizmetleri, katılımda eşitliği sağlamak için kadınlara yönelik geçici ve özel önlemler gibi
- Eşitlik planları personele yönelik olabilir.
- İstihdam ve insan kaynaklarının planlanması, eşit işe eşit ücret alınması, yereldeki kadın personelin özel ihtiyaçlarına yönelik tedbirlerin düşünülmesi, işe almada eşitlik, çalışanların kararlara katılımı, kadınların mesleki dezavantajlı durumlarını ortadan kaldırmak
- Kent planlaması, sosyal hizmetler, sağlık, kültür, eğitim, örgütlenme hakkı ve spor hizmetlerinde eşitlik ilkesine odaklanır.

Kadınların Sivil Topluma Katılımı

Kadınların karar alım mekanizmalarında var olması yerel ve sivil toplum işbirliğiyle mümkün olur. Bu açıdan bölgesel bir sivil toplum kuruluşu olan Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği örnek gösterilebilir.

Kadınların ekonomik açıdan güçlendirilmesi, karar alım mekanizmalarında eşit katılım hakkını kullanabilmeleri için Türkiye'deki yerel girişimlerin, çoğunluğu kadın örgütleri-yerel yönetim işbirliğiyle yaşama geçmiştir.¹⁵

¹⁵ BELEDİYE KADINLARA DA HİZMET EDER!.. Kadın Dostu Belediye Hizmetleri: Neden, Nasıl?, Haz. Ayten Alkan

Sivil kuruluşlar, sivil toplumun örgütlendiği yapılardır. Gruplar, demekler, hareketler gibi STK'ları kapsar.

Sivil etkinlikler, sivil kuruluşların çalışmalarının bir sonucudur. Kısıtlı bir anlamda, bu faaliyetlerin toplumun hizmetinde olması gerekir.

Sosyal sermaye, tüm 'sosyal ağların' (yani insanların kimi tanıdığı) kolektif değerini ve bu ağlardan kaynaklanan birbirleri için bir şeyler yapma eğilimlerini (yani karşılıklılık normlarını) ifade eder. İnsanların ortak sorunları çözmek için yararlanabilecekleri sosyal güven, norm ve ağ stoklarıdır.

Kaynak: Avrupa Konseyi “Civil participation in decision-making toolkit”

Kadınların Katılım Mekanizmalarına ve Siyasal Hayata Katılımının Sağlanması Ne Demektir?

- Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kamuoyunu bilgilendirmek, politika geliştirme süreci ve içeriği hakkında düzenli olarak güncellenen ve erişilebilir bilgi sağlamak;
- Kadınların katılımını teşvik etmek için karar alma sürecinde şeffaf, kullanıcı dostu prosedürler geliştirmek ve bunlara bağlı kalmak;
- Önerileri dinlemek, girdilerine duyarlı olmak ve geri bildirim sağlamak yoluyla katılımcıları diyaloga aktif olarak dahil etmek;
- Katılımcıların anlamlı bir şekilde dahil olabilmeleri için ek kaynaklar (örneğin hibeler, idari hizmetler ve diğer mal veya hizmetler) sağlamak¹⁶

Avrupa Konseyi, kadınların katılım hakkı da dahil olmak üzere karar alma mekanizmalarına katılım konusunda ölçü soruları geliştirmiştir: “**CLEAR**” kısaltmasıyla karşılanan bu dizinin, katılım hakkını analiz etmek için kullandığı sorular şunlardır:

- Vatandaşlar katılım için gerekli kaynaklara, becerilere ve bilgiye sahip midir? (**Can do?**)
- Vatandaşlar sivil toplum aracılığıyla katılımı güçlendiren bir bağlılık duygusuna sahip midir? (**Like to**)
- Vatandaşlara katılım fırsatı sağlanır mı? (**Enabled to**)

¹⁶ CIVIL PARTICIPATION IN DECISION-MAKING PROCESSES An Overview of Standards and Practices in Council of Europe Member States, s.19.

- Vatandaşlar resmi kurumlar veya gönüllü gruplar tarafından sürece dahil edilir mi? (**Asked to**)
- Vatandaşlara görüşlerinin dikkate alındığına dair kanıt sunulur mu? (**Responded to**)

Katılım hakkının kullanılma aşamaları, politika oluşturma ve karar verme süreçlerine katılım bağlamında şu şekildedir⁴:

- **Politika oluşturulması/ formülasyonu (gündem belirleme, taslak hazırlama, karar):** Politika formülasyonu aşaması tipik olarak yeni bir politika (veya düzenleme) getirme veya mevcut politikayı değiştirme kararıyla başlar. Bu, politika önceliklerinin belirlenmesiyle, genel olarak kamu makamlarının siyasi gündemi olarak veya belirli sektörler için bir tür stratejik planlama süreci içinde yansıtılabilir. Her durumda, politika formülasyonu iş sektörü ve STK'lar gibi toplumun diğer sektörlerinden etkilenebilir ve etkilenmelidir. Ayrıca, kamu makamları farklı fikir ve ihtiyaçların daha iyi anlaşılması için STK'lardan aktif olarak gündemlerine girdi isteyebilir. Buna ek olarak, politika veya yönetmeliklerin somut olarak hazırlanması sürecinde, kamu yetkilileri çeşitli katılım düzeyleri ve yöntemleri (danışma, diyalog, referandum vb.) aracılığıyla toplanan katılım girdilerini dahil edebilir.
- **Politikanın hayata geçirilmesi (uygulama, yaygınlaştırma):** Bu aşama, kabul edilen politikanın yürürlüğe konması ve yaygınlaştırılmasını içerir. Sivil katılım bu aşamada birçok önemli role sahip olabilir, ancak en önemlisi STK'lar ve diğer aktörler kendi faaliyetleri yoluyla politika veya yönetmeliklerin uygulanmasına aktif olarak katılabilirler. Kamu makamları da şeffaf bir süreçle onları bir yasa veya politikanın uygulanmasında ortak olarak seçebilir. Bu aşamadaki katılım, STK'larla aktif diyalog veya ortaklık kurulması yoluyla geliştirilebilir. Şeffaflığın ve tarafsız otorite yaklaşımının sağlanması için politika ve yönetmeliklerin resmi olarak uygulanmasına katılanların seçimine yönelik açık ve etkin bir prosedür olmalıdır.
- **Politikanın öğrenilmesi (izleme, değerlendirme):** Bu aşamada, bir politikanın etkinliği ve etkisi izlenir ve değerlendirilir. Bu, yeni bir politika döngüsünü yeniden başlatmak için gereken bilgiyi sağlayabilir. Belirli bir süre sonra politikaların veya düzenlemelerin etkinliğinin değerlendirilmesi izlemenin önemli bir unsurudur. STK'lar bu aşamada önemli bir rol oynayabilir, zira yararlanıcılara doğrudan erişimleri olduğu için bazen hızlı ve daha etkili bir etki izleme sağlayabilirler. Kamu makamları da resmi izleme ve değerlendirme süreçlerinde STK'larla aktif diyalog içinde olabilir

⁴ An Overview of Standards and Practices in Council of Europe Member States, s.19.

veya STK'larla ortaklık kurabilir ya da onları resmi sağlayıcı olarak seçebilir. Burada da kamu otoritesinin, eğer bu süreçler kamu otoritesi tarafından yönetiliyorsa, izleme ve değerlendirmeye katılanların seçimi için açık ve etkili prosedürler sağlaması gerekir.

Sivil toplum aracılığıyla kent konseylerinde yer almak bunun örneklerinden biri olabilir.

Kent konseylerinin kurulmasının amacı karar mekanizmalarına olan katılımı sağlayarak yerel yönetimi güçlendirmektir.¹⁷ Kent konseyleri yurttaşlarla kamu hizmeti yükümlülükleri arasında bir bağ işlevi gördüğü için kadınların siyasal hayata katılması için önemli araçlardan biri olabilir. 2006'da çıkan Kent Konseyleri Yönetmeliği'nde Konsey'in görevleri sayılmıştır ve kent konseyleri ile sivil toplum arasında doğrudan bağ kurulmuştur.

Kent konseyinin görevleri

MADDE 6 – (1) Kent konseyinin görevleri;

- a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrlik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- b) **(Değişik:RG-6/6/2009-27250)** Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,
- ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Kent Konseyleri Yönetmeliği'nin 4. maddesi meclisler ve çalışma gruplarını düzenler. Buna göre kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmaları, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapılar yer almaktadır. Bu açıdan

¹⁷ Eda ÇELİK, Duygu GÖKCE, Yalvaç Akademi Dergisi, 8:2 (2023) 32.

kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı konusunda Kent Konseyleri'ne ve Kadın Meclisleri'ne ayrıca bir yer vermek gerekmektedir.

Kent Konseyleri Yönetmeliği'nin 11. maddesi Kent Konseyleri'nin yürütme kurulunda Kadın Meclisi başkanının bulunmasını da zorunlu kılmıştır. Bu da kent yönetimi için önemli bir fırsattır.

Kadınların yerel hayata ve karar alım mekanizmalarına katılımının bir diğer örneği belediyeler ile kadın kooperatifleri arasında kurulan bağ olabilir. Kadın kooperatifleriyle belediyeler arasında nasıl işbirliği yapılır?

Kadın kooperatifleri salt gelir amacı olmayan sosyal girişimlerdir. Belediyelerle arasındaki işbirliği için özel bir yasal çerçeve olmasa dahi belediyelerin mahalli müşterek ihtiyaçlara hizmet etmesi yükümlülüğü çerçevesinde belediye meclislerinin protokol yapma yetkisiyle bu işbirliği gerçekleştirilebilir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılmış olan kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesini hedefleyen protokoller örnek gösterilebilir.

KADIN KOOPERATİFLERİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

Taraflar

MADDE 1- (1) Bu Protokolün tarafları Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı'dır.

Taraflar, işbu Protokol'ü imzalamaya tam yetkili olduğunu ve hukuken hiçbir eksikliklerinin bulunmadığını açıkça beyan ve taahhüt ederler.

Tarafların her türlü tebligat ve haberleşme adresleri aşağıdaki gibidir.

- a) T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Adres : Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177 Sok. No: 10/A Kat: 20-21
Çankaya/ANKARA
Telefon : 0312 705 91 77-78
Faks : 0312 705 91 92
E-posta : info.ksgm@ailevecalisma.gov.tr
- b) T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı
Adres : Bankacılar Sokak No: 10 Yenimahalle/ANKARA
Telefon : 0312 315 65 55
Faks : 0312 344 81 40
E-posta : yayin@tarim.gov.tr
- c) T.C. Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
Adres : Dumlupınar Bulvarı No:151 Eskişehir Yolu 9.Km. B Blok Kat:5
PK: 06800 Çankaya/ANKARA
Telefon : 0312 449 46 00-01
Faks : 0312 449 47 87
E-posta : kgmozelburo@ticaret.gov.tr

zys. emi. su

Amaç

MADDE 2- (1) Bu Protokol ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı arasında kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, görünürlüklerinin artırılması ve yaygınlaştırılması ile kadınların kooperatifler yoluyla ekonomik ve sosyal hayata etkin katılımı konularında iş birliği yapılması amaçlanmaktadır.

Kapsam

MADDE 3- (1) Bu Protokol, 2 nci maddede belirtilen amaçlara ulaşmak için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı tarafından üstlenilecek görev, yetki ve sorumlulukları kapsar.

Dayanak

MADDE 4- (1) Bu Protokol, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 65 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine, 417 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine ve 450 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 5- (1) Bu Protokolün uygulanmasında;

a) **Alt Kurul:** Protokol kapsamında yürütülecek faaliyetlerin planlanması, uygulanması ve izlenmesi çalışmalarını yürütmek ve bu çalışmaları kurulun görüşüne sunmak üzere ilgili kurum temsilcilerinden oluşan Kadın Kooperatifçiliği Koordinasyon Alt Kurulunu,

b) **KADIN KOOP:** Kadın Kooperatifleri Tanıtım ve Kapasite Geliştirme Projesini,

c) **Kadın kooperatifleri:** Kadınların ürettikleri mal/ürün ve hizmetleri pazarlama amacıyla kurulan ve ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan kooperatifleri,

ç) **KOOP-ES:** Kooperatifçilik E-Sertifika Programını,

d) **KOOP-GEP:** Kooperatifçilik Geliştirme ve Uyum Eğitimi Programını,

e) **Kurul:** Protokol kapsamında yürütülen çalışmaları izlemek ve değerlendirmek amacıyla tarafların en az Genel Müdür düzeyinde temsil edildiği Kadın Kooperatifçiliği Koordinasyon Kurulunu,

f) **Sekretarya:** Bu Protokol ile ilgili işleri koordine eden Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünü, ifade eder.

zpp. Barış

İşbirliği konuları

MADDE 6- (1) Taraflar aşağıdaki konularda ortak çalışmalar ve işbirliği yaparlar:

- a) Kadın kooperatiflerinin desteklenmesi amacıyla muafiyet, destek, teşvik ve indirimleri de içeren şekilde mevzuatın incelenerek gerekli değişikliklerin önerilmesi,
- b) Kadınların kooperatif kurma, işletme, ürün geliştirme, satış ve pazarlama faaliyetlerini geliştirecek politikaların desteklenmesi,
- c) Kadın kooperatifçiliği, destek mekanizmaları, işletme, yönetim, pazarlama, ticaret/e-ticaret, ihracat/e-ihracat vb. konularda bilinçlendirme, eğitim ve rehberlik/danışmanlık çalışmalarının yürütülmesi,
- ç) Kadın kooperatifçiliği alanında farkındalık çalışmalarının yürütülmesi, basılı ve görsel yayınların hazırlanması,
- d) Kadın kooperatifçiliği alanında çalışma yürüten kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör arasında iş birliğinin geliştirilmesi.

Taraf yükümlülükleri

MADDE 7- Bu Protokolde taraflara münhasır yükümlülükler aşağıda belirtilmiştir:

(1) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yükümlülükleri

- a) Kadın kooperatiflerinin yöneticileri dâhil tüm ortaklarının sosyal güvenceye erişimine ilişkin farkındalığın yaratılması, ilgili mevzuatın gözden geçirilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması,
- b) Kadın kooperatiflerinin finansal okuryazarlık, dijital okuryazarlık, iş sağlığı ve güvenliği, destek ve teşvik mekanizmaları ve teknoloji kullanımı konularında kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik eğitim çalışmalarının planlanması ve ilgili taraflarla iş birliği içinde yürütülmesi,
- ç) Kooperatiflerin/kadın kooperatiflerinin İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarında temsil edilmesinin sağlanması.
- d) Ticaret Bakanlığı ile iş birliği içerisinde kadın kooperatiflerinin yerel düzeyde sosyal hizmetler sunabilmeleri konusunda gerekli yasal değişikliklerin yapılması,
- e) Taraflarca iletilen yıllık faaliyet raporlarının Kadın Kooperatifçiliği Koordinasyon Kuruluna sunulmak üzere konsolidasyonu,
- f) Alt Kurul çalışmalarının koordine edilmesi.

(2) Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yükümlülükleri

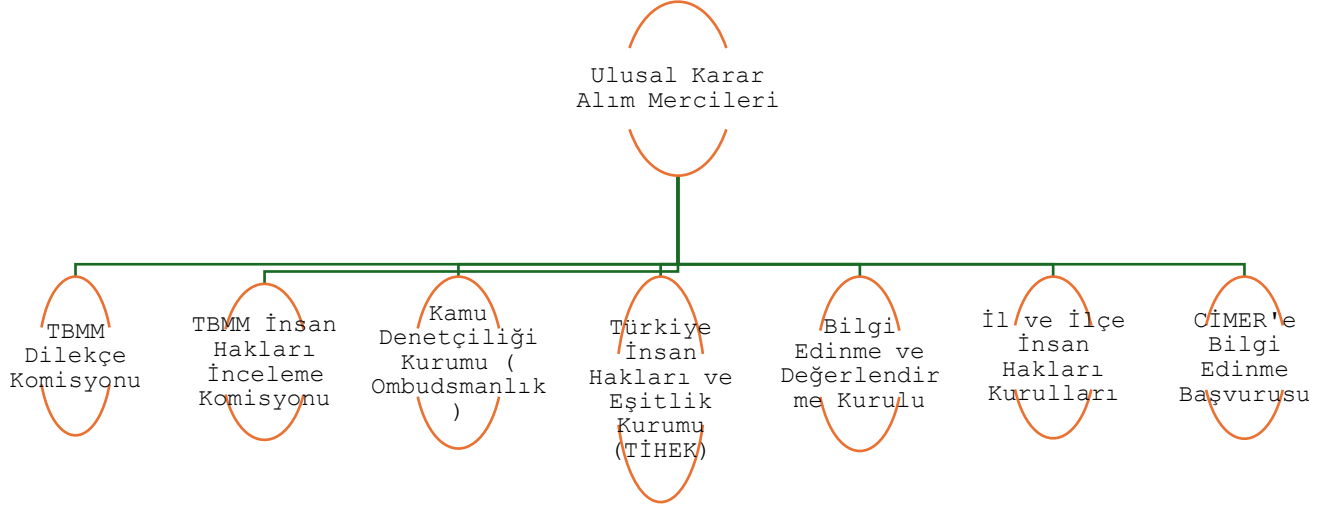
- a) Tarımsal kalkınma kooperatiflerinde kadın ortak sayısını arttırmak için gerekli bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi,
- b) Tarımsal kalkınma kooperatiflerinde, kadınların karar alma pozisyonlarına katılımının artırılmasına yönelik farkındalık çalışmalarının yürütülmesi,
- c) Kooperatiflere kuruluş, yasal, idari, mali yükümlülük, fon/kaynak bulma, proje geliştirme-uygulama, iş-ürün geliştirme, pazarlama, teknoloji kullanımı,

gp. *marj* *slu*

Kadınların Siyasal Hayata Katılımı

Kadınların siyasal hayata katılımı, yukarıda bahsettiğimiz vatandaşlık haklarının kullanılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir genel siyasetin ve kamu politikasının inşa edilmesinin birincil amacıdır. Kadınların siyasete parite kuralı gereğince eşit katılımı, genel siyasetteki karar alma mekanizmalarındaki gücünü de gösterir. Bu açıdan siyasal hayata katılım siyasal partiler eliyle olabileceği gibi, siyasal partiler içinde kamu siyasetine etki etmek ve karar alım ve yasa yapım süreçlerine dahil olmak şeklinde sirayet edebilir.

Bu açıdan bu rehberin ilk bölümünde incelediğimiz Siyasal Partiler Kanunu'ndaki araçları kullanarak siyasal partilerin karar alım organlarına, Parti Meclisleri, Merkez Karar Yönetim Kurulları ve Disiplin Kurulları'na girmek suretiyle katılım mekanizmalarında var olunabilir.

Nasıl Başvuracağız?

DİLEKÇE KOMİSYONU

1982 Anayasasına göre dilekçe hakkı; vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkıdır. Bu hak hem bireysel hem de toplu olarak kullanılabilir.

Komisyon’a Başvuru

Posta yolu ile, fax yolu ile, elektronik ortamda, şahsen başvurmak suretiyle, milletvekilleri vasıtasıyla, TBMM Başkanı tarafından havale edilerek ya da diğer komisyonlar aracılığıyla yapılmakta olup, telefon yoluyla ise başvuru alınmamaktadır.

E-Dilekçe

- E-devlet üzerinden

Yazılı Başvuru Adresi

- Türkiye Büyük Millet Meclisi
Dilekçe Komisyonu

Halkla İlişkiler Binası A Blok 3. Kat Oda No: A-312 PK:06543 Bakanlıklar / ANKARA

Örnek: T.C.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

(Başvuru Formu)

1. Kimlik Bilgileri

Adı:

Soyadı:

TC Kimlik No:

Adres:

Tel. :

Fax:

E- Mail:

2. Şikayet Edilen İdare

.....

.....

3. Talebiniz Adli Mercilerin İncelemesine Alındı Mı?

.....

4. Talebinizi Daha Önce İdari Makamlara Yönelttiniz Mi? Hangi Makamlara Başvurduğunuzu Tarihleriyle Bildiriniz? (Başvuruda bulunduğunuzu gösteren belgeleri ve alınan cevabi yazıları başvuru formuna ek yaparak gönderiniz.)

.....

.....

.....

5. Kısaca Dilek veya Şikayetinizi Anlatınız.

(Lütfen temiz okunaklı bir şekilde mavi ya da siyah tükenmez kalemle yazarak kısaca açık ve anlaşılır bir şekilde probleminizi anlatınız. Yazacağınız metin uzunsa ek sayfa kullanabilirsiniz.)

.....

.....

.....

.....

.....

6. Dilekçenize ek olarak sunduğunuz belgeler.

1-

2-

7. Tarih 8. İmza

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 3686 sayılı Kanun ile 1990 yılında kurulmuştur. Komisyon TBMM bünyesinde yer alan ihtisas komisyonların birisidir. 3686 sayılı Kanun'da Komisyon'un amacı ve görevleri:

Dünya'da ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun görevleri şunlardır:

- Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,
- Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası andlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,
- (Değişik: 1/12/2011-6253/41 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen kanun teklifleri ile olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini görüşmek, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek,
- Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası andlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla, araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek,
- İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek,
- Gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak,
- Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurtiçi ve dışında İnsan Haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak.

Komisyon, bakanlıklardan, genel ve katma bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi isteme ve buralarda inceleme yapma, ilgililerini çağırıp bilgi alma, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilme ve Ankara dışında da çalışabilme yetkisine sahiptir.

Komisyon'a başvuru:

Temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla her birey Komisyon'a başvuru yapabilir.

Komisyon'a mektup veya faksla başvuru yapılabilmektedir. 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümleri uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilen dilekçelerde dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile iş veya ikametgah adresinin bulunması gerekir. Komisyon'a elektronik postayla yapılan başvurular kabul edilmemektedir.

Belirtilen şartları taşımayan dilekçelerle, belli bir konuyu ihtiva etmeyenler ve yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olanlar incelenmemektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun kendiliğinden hareket etme yetkisi vardır ve Komisyon'un inceleme yapması için kendisine daha önce bir başvurunun yapılmış olması zorunluluğu bulunmamaktadır.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu İletişim Bilgileri

Posta Adresi : Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Bakanlıklar 06543
Ankara

E-Posta Adresi : insanhaklarikom@tbmm.gov.tr -Elektronik Posta İle Başvuru Alınmamaktadır

Fax : (90) (312) 420 24 92

Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)

Kamu Denetçiliği Kurumu, kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem, işlem, tutum ve davranışlarını, insan haklarına dayalı, adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden inceleyen, araştıran ve önerilerde bulunan bir kurum olup 29 Haziran 2012 yürürlüğe giren 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile kurulmuştur.

Kamu kurum ve kuruluşlarının işlemlerini ya da kamu görevlilerinin tutum ve davranışlarını Kamu Denetçiliği Kurumuna şikâyet etmeden önce; ilgili kuruma bu işlem ya da eylemle ilgili itiraz başvurusu yapılmış ve idari başvuru yolları tüketilmiş olmalıdır.

Kuruma yapılan başvuru süresi, idare nezdinde yapılan başvurunun cevabının tebliği tarihinden itibaren 6 ay olup, idarenin başvuruya 60 gün içinde cevap vermemesi durumunda 60 günlük sürenin bitiminden itibaren yine 6 aydır. Bu dilekçe ve idarenin verdiği cevaplar başvuru formuna eklenmelidir.

Başvuru dilekçelerinde başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası, yerleşim yeri, TC vatandaşları için vatandaşlık numarası, yabancılar için pasaport numarası bulunması zorunludur.

Başvurular kuruma doğrudan, posta, elektronik posta veya fax yoluyla gönderilebilir. Fax veya elektronik posta yolu ile yapılan başvuru asılları, 15 gün içinde kuruma gönderilmedikçe geçerli sayılmaz.

Başvurularda kimliğin gizli tutulması talep edilebilir.

Faks veya elektronik posta yoluyla yapılan şikâyet başvurularınıza ait dilekçe asılları, 15 gün içerisinde Kuruma gönderilmez ise başvurunuz geçerli sayılmaz.

E-başvuru yapmanız halinde, başvuru anı itibariyle dilekçe aslına gerek kalmaksızın şikâyet başvurunuz kabul edilmektedir.

Tüzel kişiler ve gerçek kişiler başvuru yapabilmektedir. Tüzel kişilerin başvuru yapabilme imkanı, sivil toplumun katılım hakkını kullanması bakımından önemlidir. Başvuru formları, aşağıda gösterilmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumu İletişim Bilgileri

Posta Adresi : Kavaklıdere Mah.Zeytindali Cad.No:4 Çankaya/ANKARA
E-Posta Adresi : iletisim@ombudsman.gov.tr
Fax : (312) 465 22 65
Gsm : (312) 465 22 00

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
TÜZEL KİŞİLER İÇİN ŞİKÂyet BAŞVURU FORMU

EK-2

Şikâyetçinin	
Unvanı	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
Varsa Elektronik tebligat adresi	
Merkezi tüzel kişilik numarası	
Yetkili kişi veya vekilinin	
T.C. Kimlik No	
Adı-Soyadı	
Unvanı	
Pasaport No-Kimlik No-Uyruğu (Yabancılar için)	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
1. Şikâyet edilen idare	
2. İlgili idareye başvuru tarihi, idarenin cevap tarihi ve varsa idarenin bununla ilgili bilgi ve belgeleri	
3. Şikâyet konusuna ilişkin daha önce görülüp sonuçlandırılan veya görülmekte olan dava bulunup bulunmadığı	
4. Şikâyet konusu	
5. Talep	
Tarih-imza	

***Şikâyet konusuna ilişkin her türlü belge başvuru formuna eklenir.**

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
GERÇEK KİŞİLER İÇİN ŞİKÂyet BAŞVURU FORMU

EK-1

Şikâyetçinin	
T.C. Kimlik No	
Adı-Soyadı	
Pasaport No-Kimlik No- Uyruğu (Yabancılar için)	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
Kanunî temsilcisi veya vekilinin	
T.C. Kimlik No	
Adı-Soyadı	
Pasaport No-Kimlik No- Uyruğu (Yabancılar için)	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
1. Şikâyet edilen idare	
2. İlgili idareye başvuru tarihi, idarenin cevap tarihi ve varsa idarenin bununla ilgili bilgi ve belgeleri	
3. Şikâyet konusuna ilişkin daha önce görülüp sonuçlandırılan veya görülmekte olan dava bulunup bulunmadığı	
4. Şikâyet konusu	
5. Talep	
Tarih-imza	

*Şikâyet konusuna ilişkin her türlü belge başvuru formuna eklenir.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)

TİHEK'in amacı insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere 20/04/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Kanun ile kurulmuştur.

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı kapsamında başvurular yapılmaktadır. Ayrımcılık yasağı kapsamında başvuru yapılabilmesi için ayrımcılık temelinin, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı olması gerekir.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. İlgililerin, kuruma başvurmadan önce kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep etmeleri gerekmektedir. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde kuruma başvuru yapılabilir.

TİHEK'e yapılan başvurular posta, elektronik posta ya da fax ile yapılmakta olup, faks veya elektronik posta yoluyla yapılan başvurulara ait dilekçe asılları, on beş gün içinde kuruma gönderilmedikçe başvuru geçerli sayılmaz. Ayrımcılık yasağı kapsamında, Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kapsamında başvuru yapılabilir.

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi ile ulusal önleme mekanizması fonksiyonu kapsamında ceza infaz kurumları, nezarethaneler, geri gönderme merkezleri, çocuk ve yaşlı bakım evleri, rehabilitasyon merkezleri, psikiyatri klinikleri gibi

alıkonulma yerlerindeki özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişiler Kuruma başvuru yapabilmektedir.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde; ihlalden sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında idari para cezası uygulanır. Ayrıca, Kurumun inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin verilmemesi halinde ilgili kişi ve/veya kurumlar hakkında idari para cezası uygulanır.

Başvurular, şu yollardan biri izlenerek Kuruma ulaştırılabilir: Kuruma gelerek başvuru dilekçe ve eklerinin elden verilmesi suretiyle

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İletişim Bilgileri

Posta Adresi : Kocatepe Mah. Yüksel Cad. No: 23 06420, Kızılay-ANKARA
 E-Posta Adresi : oninceleme@tihek.gov.tr
 Fax : 0 312 422 78 99
 Gsm : 0 312 422 78 00

- Kurum tarafından oluşturulan elektronik sistem aracılığıyla (Kurumun web sayfasında “Online Başvuru” linki bulunmaktadır.) <https://ebasvuru.tihek.gov.tr/Giris.aspx>
- e-Devlet sistemi üzerinden kimlik doğrulama yapılarak doldurulacak form yoluyla <https://www.turkiye.gov.tr/turkiye-insan-haklari-ve-esitlik-kurumu-e-basvuru-sayfasi-5890>

Elektronik posta yoluyla iletişim: E-posta: oninceleme@tihek.gov.tr Faks
 yoluyla İletişim: 0 312 422 78 99

Kuruma illerde valilikler veya ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da başvuru yapılabilir. Valilik veya kaymakamlıklar, başvuruyu kayıt altına aldıktan sonra doğrudan Kuruma gönderir. Başvuru, Kurumun web internet sitesinde yayımlanan Gerçek Kişiler İçin Başvuru Formu veya Tüzel Kişiler İçin Başvuru Formu doldurulmak suretiyle yapılabilir.” Elektronik posta veya faks yoluyla yapılan başvurulara ait dilekçe asılları, on beş gün içinde Kuruma gönderilmelidir. Aksi halde başvuru geçerli sayılmaz.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU GERÇEK KİŞİLER İÇİN BAŞVURU
FORMU

Başvurucunun	
Adı-Soyadı	
Vatandaşlık Kimlik No	
Pasaport No-Kimlik No- Uyuğu (Yabancılar için)	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
Varsa Kanunî temsilcisi veya vekilinin	
Adı-Soyadı	
Vatandaşlık Kimlik No	
Pasaport No-Kimlik No- Uyuğu (Yabancılar için)	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
1. Hakkında başvuru yapılan idare/tafa	
2. İlgili idareye/tafaa başvuru tarihi, idarenin/tafaın cevap tarihi ve varsa idarenin/tafaın bununla ilgili bilgi ve belgeleri	
3. Başvuru konusuna ilişkin daha önce görölüp sonuçlandırılan veya görölümekte olan dava bulunup bulunmadığı	
4. Başvuru konusu	
5. Talep	
Tarih-imza	

Başvuru konusuna ilişkin her türlü belge başvuru formuna eklenir.

EK-2

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
TÜZEL KİŞİLER İÇİN BAŞVURU FORMU

Başvurucunun	
Unvanı	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
Varsa Elektronik tebligat adresi	
Merkezi tüzel kişilik numarası	
Yetkili kişi veya vekilinin	
Vatandaşlık Kimlik No	
Adı-Soyadı	
Unvanı	
Pasaport No-Kimlik No-Uyruğu (Yabancılar için)	
Adresi	
Telefon No	
Faks No	
E-Posta	
1. Hakkında başvuru yapılan idare/taraf	
2. İlgili idareye/tarafa başvuru tarihi, idarenin/tarafın cevap tarihi ve varsa idarenin/tarafın bununla ilgili bilgi ve belgeleri	
3. Başvuru konusuna ilişkin daha önce görülüp sonuçlandırılan veya görülmekte olan dava bulunup bulunmadığı	
4. Başvuru konusu	
5. Talep	
Tarih-imza	

***Başvuru konusuna ilişkin her türlü belge başvuru formuna eklenir.**

Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu

Bilgi Edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanununda öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur.

Bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde Kurula itiraz edebilir. İtiraz yazılı olarak yapılır. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir.

4982 sayılı Kanunda belirtilen süreler içinde, kurum ve kuruluşlar tarafından başvuru sahibine olumlu veya olumsuz herhangi bir cevap verilmemesi halinde başvuru, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca otuz günün geçmesiyle reddedilmiş sayılır. Bu durumda başvurusu reddedilmiş sayılan başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce dava açma süresinin başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde Kurula yazılı olarak itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurula itiraz, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur.

Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinden yararlanırlar. Bu kapsamdaki başvurular Türkçe olarak yapılır. Karşılıklılık ilkesi kapsamında bulunan ülkeler Dışişleri Bakanlığınca Resmi Gazetede ilan edilir.

Başvuru sahiplerinin Kurula başvurularını yazılı olarak ve posta yolu ile yapmaları ve itiraz dilekçelerine itiraz edilen Kuruma yapılmış bilgi edinme başvurusuna dair dilekçe sureti ile olması durumunda söz konusu Kurumdan gelmiş cevabi yazı suretinin eklenmesi gerekmektedir. Elektronik posta ya da faks yoluyla yapılan başvurular ile gerekli evrak suretleri eklenmemiş başvurular işleme konulmamaktadır. Gerekli hallerde başvuru sahibine ulaşılabilmesi amacıyla itiraz dilekçelerinde telefon numaralarına yer verilmesinde fayda bulunmaktadır.

Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu İletişim Bilgileri

Posta Adresi : Adalet Bakanlığı, Vekaletler Caddesi No:6 C Kapısı,
İç Kapı No:B-47 06659
Tel : 0 312 549 52 20

BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULUNA

İtiraz Eden:

Başvurunun Yapıldığı Kurum veya Kuruluş: Kurum veya Kuruluşa Başvuru Tarihi: Kurum veya Kuruluşun Cevap Tarihi:

İtirazın Konusu:

Ad–Soyad İmza Tarih

Adres :

Telefon No :

EKİ:

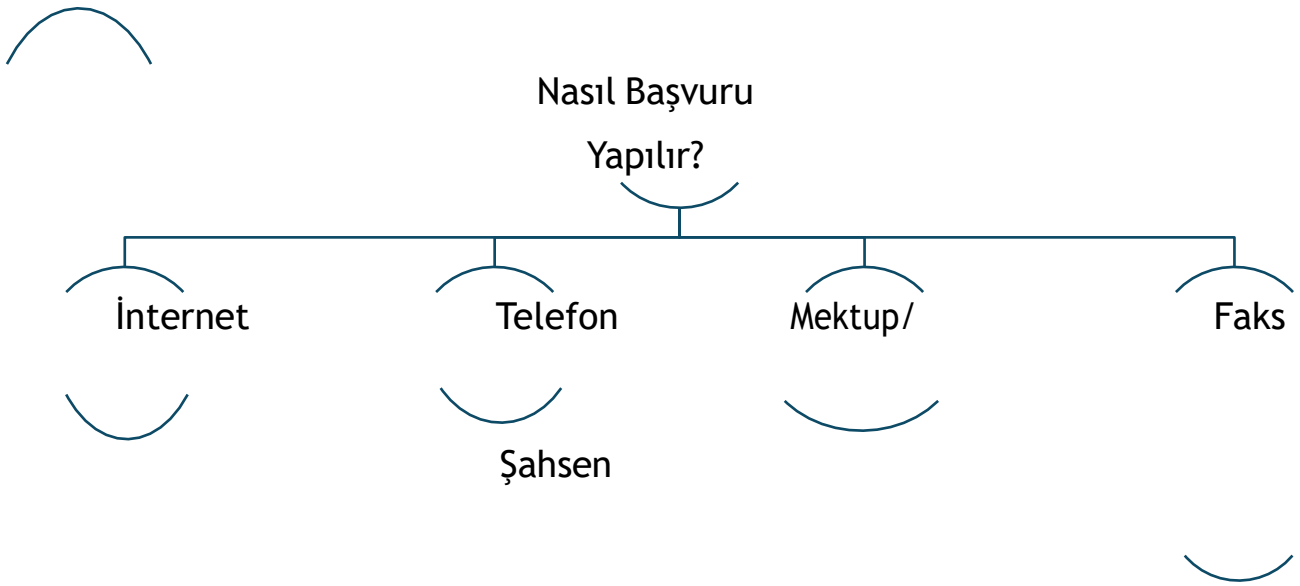
- 1- Kurum veya kuruluşa yapılan bilgi edinme başvurusu sureti,
- 2- Kurum veya kuruluştan gelen cevabi yazı sureti,
- 3- Avukat aracılığıyla yapılan başvurularda vekâletname sureti,
- 4- Tüzeltişi başvurularında bilgi edinme başvurusu ve itiraz dilekçesinde imzası bulunan yetkili/yetkililerin yetki belgesi ya da imza sirküleri sureti,
- 5- Sendika şubesi başvurularında genel merkez tarafından verilmiş şube yetki belgesi sureti.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)

CİMER, “Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi” ifadesinin kısaltmasıdır. Anayasa tarafından güvence altına alınan dilekçe ve bilgi edinme haklarının kullanımını kolaylaştırmak için oluşturulmuş dünyanın en büyük kamuoyu iletişim platformudur. CİMER, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığının sorumluluğunda yürütülen bir kamu hizmetidir. CİMER, başvuruların yapıldığı ve takip edildiği elektronik sistemin adı olup başvurular sistemde kayıtlı yaklaşık 60 bin idari birimden ilgili olan kamu kuruluşuna gönderilerek işleme alınır ve yine işleme alan kurum tarafından cevaplanır. CİMER, dilekçe ve bilgi edinme haklarının kullanımının yanı sıra “katılımcı yönetim” anlayışı çerçevesinde kamu politikalarına yönelik her türlü görüş ve önerilerin de iletebileceği bir platformdur.

CİMER’e aşağıdaki şartları taşıyan HERKES başvuru yapabilir.

- ✓ Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları
 - Ayırt etme gücüne sahip 12 yaşını doldurmuş kişiler
 - Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları
 - Mavi kartlılar/çifte vatandaşlık sahipleri
 - Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar başvuru yapabilmektedir.
- ✓ Yabancılar (Karşılıklılık esası çerçevesinde): Uluslararası sözleşmeler uyarınca karşılıklılık esası çerçevesinde yabancılar, Türkçe yazılması koşuluyla başvuru yapabilmektedir.
- ✓ Özel Hukuk Tüzel Kişileri • Özel hukuk tüzel kişileri yetkili kişi aracılığıyla tüzel kişinin unvanı, adresi, yetkili kişinin imzası, varsa merkezi tüzel kişilik numarası ve yetki belgesi ile birlikte başvuru yapabilmektedir.
- ✓ Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişilerin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hükümleri uyarınca kamu kurumlarından talep edecekleri bilgi veya belgelerin kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olması gerekmektedir.

İnternet: www.cimer.gov.tr • “Başvuru Yap” butonu tıklanarak T.C. Kimlik Numarası, ad- soyad, doğum tarihi, kimlik seri numarası ve cep telefonu bilgileri girildikten sonra başvuru sahibinin cep telefonuna gönderilen onay kodunun doğrulanması ile birlikte başvuru sahibi başvuru ekranına yönlendirilmektedir.

Telefon: Başvuru sahibi ALO 150 telefon hattını arayarak CİMER başvurusu yapabilmektedir. • Başvuru sahibi ALO 150’yi aradığında bulunduğu ilin Valilik bünyesindeki CİMER personeli telefonunu cevaplamakta ve yönlendirici sorularla kişinin başvurusunu kayıt altına alarak ilgili kamu kurumuna doğrudan yönlendirebilmekte veya ön değerlendirme için başvuruyu Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına aktarabilmektedir.

Mektup/ Faks: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına hitaben yazılacak mektup ve faks başvuruları, “www.iletisim.gov.tr” adresinde belirtilen yazışma adresine gönderilerek başvuru yapılabilmektedir. Mektup ve faks başvurularında başvuru sahibinin adı, soyadı,

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için T.C. Kimlik Numarası, (diğer ülke vatandaşları için pasaport numarası veya yabancı kimlik numarası) yerleşim yeri ve/veya iş adresi, iletişim bilgileri (telefon, e-posta) ve imzasının bulunması zorunludur.

Şahsen: Başvuru sahipleri, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, bölge müdürlükleri ve iletişim büroları, yurt dışı temsilcilikleri, bakanlık, valilik ve kaymakamlıklarda oluşturulan halkla ilişkiler bürolarına şahsen müracaat ederek başvuru yapabilmektedir.

CİMER’in kapsamında hangi kurumlar vardır?

- Cumhurbaşkanlığı Merkez Teşkilatı
- Cumhurbaşkanlığı Ofisleri, Kurullar ve Bağlı Başkanlıklar
- Bakanlıklar
- Valilikler
- Kaymakamlıklar
- Üniversiteler
- Bağlı, İlgili ve İlişkili Kurum ve Kuruluşlar
- Belediyeler (Büyükşehir, İl ve İlçe Belediyeleri)
- İl Özel İdareleri CİMER kapsamında başvuru yapılabilen kurum ve kuruluşlardır.

CİMER'in kapsamı dışında olan kurumlar hangileridir?

- Türkiye Büyük Millet Meclisi
- Mahkemeler
- Sayıştay
- Cumhuriyet Başsavcılıkları
- Kamu Denetçiliği Kurumu
- Yüksek Seçim Kurulu
- Hakimler ve Savcılar Kurulu
- Dernek ve Vakıflar
- Şirketler
- Muhtarlıklar

CİMER İletişim Bilgileri

Posta Adresi : T.C. Cumhurbaşkanlığı Külliyesi 06560 Beştepe-Ankara
İnternet Adresi : www.cimer.gov.tr
Fax : (90) (312) 473 64 94 - 150
Gsm : (90) (312) 590 20 00

İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları

Toplumda ve kamu görevlilerinde insan hakları bilincini geliştirmek, insan haklarını korumak, ihlal iddialarını incelemek ve araştırmak, insan hak ve özgürlüklerinin kullanılmasının önündeki engeller ile hak ihlallerine yol açan sosyal, siyasi, hukuki ve idari nedenleri incelemek, araştırmak ve bunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmak üzere, 2 Kasım 2000 yılında illerde “İl İnsan Hakları Kurulu” ile ilçelerde “İlçe İnsan Hakları Kurulu” oluşturulmuş olup, kurullar ulaşılan sonuçları konusuna göre Cumhuriyet savcılıklarına ya da ilgili idari makamlara iletmek ve sonucunu takip etmekle görevlidir.

Kurula başvurular illerde valilik yazı işleri müdürlüğü, ilçelerde kaymakamlık yazı işleri müdürlüğünde oluşturulan danışma ve başvuru masalarına, dilekçeyle, telefonla, elektronik posta veya şehrin değişik yerlerine konulan İnsan Hakları Başvuru Kutuları aracılığıyla veya sözlü olarak yapılabilir.

İl ve İlçe Kurullarına yapılan başvurular kurul gündemine alınmakta ve konularına göre kanunlarda belirtilen zamanaşımı süreleri çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Kurul tarafından alınan kararlar ile yapılan işlemler başvuru sahibine otuz gün içinde bildirilmektedir.

İl ve İlçe Kurullarına yapılacak başvurulara ilişkin başvuru formu aşağıda yer almaktadır.

**İL/İLÇE İNSAN HAKLARI KURULLARINA BAŞVURU
FORMU**

1- İhlalin olduğu tarih?				2- İhlalin olduğu yer?	
Tarih				İl:	
	Gün	Ay	Yıl	İlçe:	
				Köy:	
				Mahalle:	
3-İhlalin Gerçekleştiği Yer:					
4- Şikayet edilen kurum?				Bölüm?	
Bakanlık					
Valilik					
Kaymakamlık					
Adliye					
Özel İdare					
Belediye					
Eğitim ve Öğretim Kurumu					
Sağlık Kurumu					
Sosyal Hizmet Kurumu					
Emniyet					
Jandarma					
Ceza ve Tutukevi					
Diğer (belirtiniz).....					
5- İhlal edilen hak hangisidir? (Birden çok seçenek işaretlenebilir.)					
Adil Yargılanma Hakkı				Konut Dokunulmazlığı	
Ailenin Korunması Hakkı				Mülkiyet Hakkı	
Ayrımcılık Yasağı				Örgütlenme Hürriyeti	
Bilim ve Sanat Hürriyeti				Özel Hayatın Gizliliği	
Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti				Sağlık ve Hasta Hakkı	
Çevre Hakkı				Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyet	
Dilekçe Hakkı				Sosyal Güvenlik Hakkı	
Din ve Vicdan Hürriyeti				Toplantı ve Gösteri Yürütüşü Hakkı	
Eğitim ve Öğrenim Hakkı				Vatandaşlık Hakkı	
Engelli Hakları				Yaşam Hakkı	
Haberleşme Hürriyeti				Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti	
İfade Hürriyeti				Zorla Çalıştırma Yasağı	
İşkence ve Kötü Muamele				Diğer(Belirtiniz)	
Kişi Hürriyeti ve Güvenliği					
6- Başvuru konusu ile ilgili başvuru olan başka bir kurum var mı?					
EVET		Var ise açıklayınız:			
HAYIR					
7- Başvuru konusu ile ilgili verilmiş adli veya idari kararlar var mı?					
Adli karar var					
İdari karar var					

Hem adli hem de idari karar var		
Yok		
8- Başvuru konusu ile ilgili varsa verilmiş yargı kararları nelerdir?		
Takipsizlik Kararı		Para ve Hapis Cezası
Yetkisizlik veya Görevsizlik Kararı		Davanın Reddi
Beraat		Davanın Düşmesi
Para Cezası		Yok
Hapis Cezası		Diğer (Belirtiniz)
9- Başvuru konusu ile ilgili devam eden dava var mı?		
EVET		
HAYIR		
10- Başvuru konusu ile ilgili varsa verilmiş idari kararlar nelerdir?		
Uyarma		Meslekten Men
Kınama		Memurluktan Çıkarma
Aylıktan Kesme		Ceza Tayinine Mahal Olmadığı (CTMO)
Kademe veya Derece İlerlemesinin Durdurulması		Diğer (Belirtiniz)
11- Başvuru konusu ile ilgili devam eden idari soruşturma var mı?		
EVET		
HAYIR		
12- Şikayet konusu ile ilgili başvurulabileceği halde başvurulmayan başka adli / idari yol var mı?		
EVET		
HAYIR		
Bilinmiyor		
13- Başvuru amacı nedir? (Birden çok seçenek işaretlenebilir.)		14- Başvuruyu destekleyen deliller var mı?
Kayıtlara Geçmesi		Doktor Raporu
Hakların İadesi		Görgü Tanığı
Yanlışlığın Düzeltilmesi		İdari Karar
Sorumlu/Sorumluların Cezalandırılması		Yargı Kararı
Yöntem ve bilgi desteği almak		Yok
Diğer (Belirtiniz)		Diğer (belirtiniz)
15- Cinsiyet?		
ERKEK		
KADIN		
16- Aylık Ortalama Gelir:		17- Bitirilen Yaş:
18- Eğitim Durumu?		19- Medeni Hal?
Okur-Yazar değil		Hiç evlenmedi
Okuryazar/Okul Bitirmedi		Evli
İlkokul		Boşandı
İlköğretim		Eşi öldü
Ortaokul/dengi		20- Tâbiyet?
Lise/dengi		T.C.
Yüksekokul veya fakülte		Yabancı (belirtiniz)
Yüksek lisans, doktora		

21- İş Durumu? (Duruma uygun tek seçeneği belirtiniz)			
İşsiz ve bir mesleği olmayan		Müdür veya orta düzey yönetici	
Vasıfsız işçi veya hizmetli		Genel müdür veya üst düzey yönetici	
Vasıflı işçi		Yargı Mensubu	
Memur veya yönetici olmayan persone		Ordu Mensubu	
Emniyet Mensubu		Ev hanımı	
Şirket sahibi veya ortağı		Öğrenci	
Serbest meslek(Doktor, Avukat, Mühendis vb.)		Emekli	
Esnaf/Sanatkar		İrad sahibi	
Tarım, Orman, Balıkçılık		Çalışamaz Halde Olan	
Diğer (belirtiniz).....			
Kişisel Bilgiler:		Temsilcinin veya Yalının:	
Ad - Soyad		Ad - Soyad	
İkametgah Adresi		İkametgah Adresi	
Telefon Numarası		Telefon Numarası	
Faks Numarası		Faks Numarası	
E-mail adresi		E-mail adresi	
Tarih		Tarih	

Bu kurumlar aslında hak arama mekanizmalarıdır. Ancak kadınların siyasal hayata katılımı, sadece doğrudan siyasetçi olarak siyasette yer almaları anlamına gelmemektedir, kadınlar karar alma mekanizmalarına hak arama mekanizmalarını kullanarak etki edebilir. Bu açıdan hak arama mekanizmalarına katılım, genel ve yerel siyasal karar alma mekanizmalarına aktif katılım olarak yorumlanabilir.

Sonuç

Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı, çeşitli hak arama mekanizmalarını da kullanarak siyasal hayatta, yerel yaşamda ve toplumsal hayatta karar verici mercide olmalarını gerektiren bütüncül bir süreçtir. Bu açıdan rehber boyunca kadınların parite bazlı katılım hakkını kullanmalarını ve karar alma mekanizmalarındaki varlıklarını üç ana bölümde inceleyerek anlatmaya çalıştık.

Bütün bu çerçeveden yola çıkarak yapılacak egzersizler, kadınların bulundukları yerel ağlarda ve genel siyaset içerisinde nasıl toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı katılım haklarını kullanacaklarını sorgulamayı gerekli kılıyor. Bu bağlamda her bir kadın için yaşadığı yer, çalıştığı kurum, içinde olduğu ailevi ve toplumsal yapı göz önünde bulundurularak sorun tespiti yapılması, bu bölgelerdeki sorunların giderilmesi için katılım hakkının hangi ayağının kullanılması gerektiği, bu sorunun giderilmesine yönelik katılım temelli projelendirme, risk analizi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bütçelendirme planının hazırlanması üzerinde modellemeler yapmak mümkündür.

**Adil Yargılanma Hakkına
Erişim Derneği**

Adil Yargılanma Hakkına Erişim Derneği (AYHED)
Association for Access to the Right to a Fair Trial

**Kayalıbağ Mah. Turhan Cemal Beriker Bulvarı
Ziya Algan İşm. K:1 No:206 Seyhan-ADANA**

www.ayhed.org.tr
email: info@ayhed.org.tr ayhed01@gmail.com

Kapak Tasarım: Seyit Ozalit Dijital Baskı Merkezi
Basım Yeri ve Tarihi : ADANA - Aralık 2024

